VIRO

ILLVSTRI ATQVE MAGNIFICO

CHRISTIANO LVDOVICO

STIGLIZ

POTENTISSIMO POLONIARVM REG

ET ELECTORI SAXONIAE A CONSILIIS

INTIMIS BELLICIS

IN REGIO IVDICIO AD QVOD PROVOCATIONI

CERTATVR CONSILIARIO SCABINO

AD AEDEM D. PETRI ANTISTITI

ET HOC TEMPORE

ITERVM

CONSVLI

PATRONO OPTIMO MAXIMO.

Ea est, VIR ILLVSTRIS ATQVE MAGNIFICE, hominis liberalis indoles, vt, cum insigni aliquo auctus, ornatusque est beneficio, graue aliquod onus impositum sibi esse putet, quo tum demum recreatus sibi quodammodo, leuatusque videtur, si gratias, cum re ipsa referre non potuerit, verbis egerit. Quo quis igitur magis ad liberalitatem, honestatemque est aut a natura ipsa factus, aut humanitatis doctrina formatus, eo magis omnem eam occasionem aut anxie anquirit, aut oblatam studiose arripiet, qua gratum animum auctori beneficiorum quocunque modo probare, atque adeo sollicitudine, qua premi antea, angique videbatur, liberare possit. Quare cum illuxerit tandem ille dies, quo TE, VIR MAGNIFICE, Lipsia iterum Consulem salutat eum, quo prudentiorem, communisque salutis studiosiorem non modo nunquam vidit, sed ne optando quidem, aut sperando cogitauit; qua tandem ratione me ipse possim ab ingrati, dissolutique hominis crimine liberare, nisi in communi omnium laetitia summum huius vrbis magistratum, prudentiae TVAE, fideique commissum, hocque die iterum a TE susceptum, gratuler, et hoc obseruantiae, siue pietatis potius officio peragendo gratum animum TIBI quodammodo probem, qui per aliquot inde annos in aere TVO viuam ita, vt quoniam soluendo vnquam futurum me esse despero, totus TIBI sim addicendus, et tanquam

Digitized by Google

quam nexus, vinctusque tradendus. Quod enim tua omnium et consentiens eorum, quibus TKI cognoscendi felicitas obtigit, vox confirmat, esse TIBI hoc quodammodo proprium, vt, quemadmodum a Fortuna nihil praeclarius quam facultatem, ita a Natura nihil diuinius quam voluntatem acceperis omnes liberalitate TVA, munificentiaque non plane indignos adiuuandi, eius rei, si quis alius, ego sum testis longe locupletissimus, qui tot a TE, tantaque non adiumenta solum vitae, sed ornamenta etiam acceperim, vt, quoniam ne minimam quidem TVORVM in me beneficiorum partem, non dico referenda, sed ne cogitanda quidem gratia assecuturum me esse credo, vitam iniucundam mihi quodammodo, acerbamque esse putem. Neque haec omnia eo commemoro, quo excelsum TVVM, et supra omnes humanas res positum animum magnopere delectari harum rerum commemoratione putem, qui TE TVAE virtuti nullum neque amplius neque magnificentius theatrum conscientia habere sciam, sed vt TVIS erga me meritis gratissima mente praedicandis aliqua cuiusdam oneris parte leuarer, et ostenderem, quam grauiter essem in pietatis leges peccaturus, nisi hoc tempore TVO gratulandi officio persoluendo obstrictum meum, gratumque animum TIBI probarem, dignumque me quodammodo amplissimo patrocinio redderem TVO. Cum igitur hic dies TVVS a me, cliente TIBI addictissimo, postulet, quin exigat obseruantiae in TE meae, pietatisque documentum, offero TIBI hanc de Iudi-

Digitized by Google

cum

cum Romanorum decuriis Commentationem, ILLVSTRI NOMINI inscriptam TVO. In quo non tam hoc sequor, vt ea re aliquam aeris alieni partem TIBI me esse persoluturum sperem, quam illud, vt meae erga TE obseruantiae liberalissimam, dulcissimamque seruitutem testimonio aliquo adstringam: Quo nomine si, vti humanitas TVA sperare me iubet, gratam TIBI quodammodo hanc Commentationem fuisse intellexero, nouo aliquo, eoque magno beneficio obstrictum TIBI me existimabo. Caeterum in summa omnium de maximo huius vrbis magistratu, iterum hodie a TE suscepto, gratulatione a Summo Numine precor hoc, vt TIBI det annos;

a TE nam caetera sumes.
Sint modo virtuti tempora longa TVAE!

In votis denique pro TVA, splendidissimaeque familiae TVAE salute suscipiendis, tam diligentem me esse etiam in posterum, studiosumque futurum sancte polliceor, vt, quamquam multos esse scio, qui certatim id faciunt, nemini tamen in nobilissimo hoc certamine cessisse videar

ILLVSTRIS NOMINIS TVI

addictissimus cliens

IO. TOBIAS KREBS.

Digitized by Google

§. I.

Cum ad hunc de Iudicum Romanorum Decuriis locum illustrandum animum appellerem, non defuturos esse facile intelligebam, qui mirentur, quid sit, quare, cum nulla humanitatis pars ingeniorum, doctrinaeque luce magis sit collustrata, quam Romana historia, ego tamen ex ea potissimum Commentationis meae materiam petendam putarim. Iam vero cum non ita leuis animi sim, famaeque negligens, vt, quid quisque de me, laboreque iudicet meo, non magnopere curandum putem, si hanc rem ita, vt ipsius dignitas postulat, illustratam a quoquam vidissem, non profecto tam parum viros doctos essem veritus, vt iterum legendam eam, disceptandamque eruditis hominibus proponerem. Etsi enim non sum omnium rerum ita ignarus, vt nesciam, multos esse, qui huius generis Commentatiunculis de re, ad odium vsque disputata, institutis ad eruditionis laudem grassentur, doctique hominis famam aucupentur; tamen idem ille nec hoc ignoro, omnes istas Disputatiunculas elegantum in ea re α) iudicum prudentiae non magnopere probari, ipsosque adeo earum auctores diligentiae forte laudem aliquam, doctrinae vero auferre nullam. Itaque cum mihi verendum esset, ne, si haec ipsa res satis iam esset hominum doctorum disputationibus disceptata, eiusdem disputationis odio aures hominum eruditorum obtunderem, relictis omnibus id agendum mihi esse putaui, vt prius ad libros eos, e quibus harum rerum cognitio est petenda, legendos accederem, quam manum huic Commentationi elaborandae admouerem. In quibus libris cum hanc rem expositam esse ita viderem, vt multa, etsi neque satis accurate semper, neque satis descripte de Iudicum decuriis dicerentur, nihil autem de earum origine, numero, mutatio-

Instituti ratio redditur.

α) Conf. hanc rem a rea illa Bu manni prae ad lib. de v tig. Rom.

Digitized by Google

cum Romanorum decuriis Commentationem, ILLVSTRI NOMINI inscriptam TVO. In quo non tam hoc sequor, vt ea re aliquam aeris alieni partem TIBI me esse persoluturum sperem, quam illud, vt meae erga TE obseruantiae liberalissimam, dulcissimamque seruitutem testimonio aliquo adstringam: Quo nomine si, vti humanitas TVA sperare me iubet, gratam TIBI quodammodo hanc Commentationem fuisse intellexero, nouo aliquo, eoque magno beneficio obstrictum TIBI me existimabo. Caeterum in summa omnium de maximo huius vrbis magistratu, iterum hodie a TE suscepto, gratulatione a Summo Numine precor hoc, vt TIBI det annos;

a TE nam caetera sumes.
Sint modo virtuti tempora longa TVAE!

In votis denique pro TVA, splendidissimaeque familiae TVAE salute suscipiendis, tam diligentem me esse etiam in posterum, studiosumque futurum sancte polliceor, vt, quamquam multos esse scio, qui certatim id faciunt, nemini tamen in nobilissimo hoc certamine cessisse videar

ILLVSTRIS NOMINIS TVI

addictissimus cliens

IO. TOBIAS KREBS.

Digitized by Google

§. I.

Instituti r redditur.

Cum ad hunc de Iudicum Romanorum Decuriis locum illustrandum animum appellerem, non defuturos esse facile intelligebam, qui mirentur, quid sit, quare, cum nulla humanitatis pars ingeniorum, doctrinaeque luce magis sit collustrata, quam Romana historia, ego tamen ex ea potissimum Commentationis meae materiam petendam putarim. Iam vero cum non ita leuis animi sim, famaeque negligens, vt, quid quisque de me, laboreque iudicet meo, non magnopere curandum putem, si hanc rem ita, vt ipsius dignitas postulat, illustratam a quoquam vidissem, non profecto tam parum viros doctos essem veritus, vt iterum legendam eam, disceptandamque eruditis hominibus proponerem. Etsi enim non sum omnium rerum ita ignarus, vt nesciam, multos esse, qui huius generis Commentatiunculis de re, ad odium vsque disputata, institutis ad eruditionis laudem grassentur, doctique hominis famam aucupentur; tamen idem ille nec hoc ignoro, omnes istas Disputatiunculas elegantum in ea re α) iudicum prudentiae non magnopere probari, ipsosque adeo earum auctores diligentiae forte laudem aliquam, doctrinae vero auferre nullam. Itaque cum mihi verendum esset, ne, si haec ipsa res satis iam esset hominum doctorum disputationibus disceptata, eiusdem disputationis odio aures hominum eruditorum obtunderem, relictis omnibus id agendum mihi esse putaui, vt prius ad libros eos, e quibus harum rerum cognitio est petenda, legendos accederem, quam manum huic Commentationi elaborandae admouerem. In quibus libris cum hanc rem expositam esse ita viderem, vt multa, etsi neque satis accurate semper, neque satis descripte de Iudicum decuriis dicerentur, nihil autem de earum origine, numero, mutatio-

α) Conf. hanc rem a rea illa Bu manni prae ad lib. de v tig. Rom.

Digitized by Google

neque traderetur, neque satis constanter de Iudicibus selectis, de quibus inter Veteres ipsos non vna est, eademque sententia, disputaretur, facile adduci me passus sum in opinionem eam, vt putarem, non fuisse doctis illis Viris animum accurate de ea re, diligenterque agendi, neque adeo esse, quare me mei consilii, ante aliquot annos capti, de Iudicum Romanorum decuriis, commoda aliqua occasione oblata, disputandi poenitere possit. Quare cum academicae rationes necessitatem mihi imponerent Disputationem aliquam, ex humanitate depromptam, disceptationi hominum eruditorum proponendi, non diu mihi fuit, sollicitequе quaerendum, in quo potissimum argumento occupari eam vellem, sed statim constitui, quae loca, huic rei illustrandae apta, in lectione Veterum obseruaueram, ea ex Commentariolis meis colligere, et describere ita, vt formam aliquam Commentationis, habitumque induerent: Quae quidem Commentatio cum neque ob orationis elegantiam et cultum, neque rerum ipsarum dignitatem, praestantiamque sit commendabilis, non ita in lucem, adspectumque prodit, vt elegantibus harum rerum quasi spectatoribus iactare se, ostentareque velit, aut eorum amorem se sibi esse conciliaturam confidat; sed vt spectandam se, perpoliendamque limatulis hominum doctorum iudiciis permittat, freta scilicet dulcissima illa, certissimaque spe, fore vt spectatione illa et censura eruditorum elegantior, perfectiorque reddatur.

§. II.

uplex notio ci Decuriae ! subiicien-

Nobis autem de Iudicum Romanorum decuriis disputaturis leges Disputationis, via et ratione instituendae, imponunt hoc, vt relictis omnibus accuratam interpretationem vocis *Decuriae* afferamus, omnemque vocis ambiguitatem ex hac disputatione circumscribamus. Harum legum auctoritatem eo magis obseruandam nobis esse intelligimus, quo saepius nobis videmur animaduertisse, Viros etiam longe doctissimos neque satis diligenter de ea voce, neque satis distincte

ad Sueton. ug. cap. XXII.

agere. Nam summus ille β) CASAVBONVS decuriam Iudicum definit ita vt dicat, Decuriam esse album, cui nomina Iudicum inscriberentur. Iam etsi ego non is sum, qui huius vocis interpretationem, a CASAVBONO profectam, γ) GRAEVIO autem, multisque aliis doctis Viris vehementer probatam, reiicere audeat, tamen non arrogantiae cuiusdam suspicionem subiturum me esse putem, si dixero, non satis accurate eam esse, neque satis distincte pro temporis ratione

) ad Cic. err. I. sub 1.

Digitized by Google

conceptam. Est enim, quemadmodum multarum aliarum in lingua latina, ita huius vocis, qua hoc loco vtimur, ea ratio, vt pro diuerso tempore ipsa quoque diuersam vim, potestatemque subiectam habuerit; quam diuersam vocis significationem nisi quis cognitam habeat, et in veterum lectione obseruet, non poterit iustam notionem animo informare suo. Longe enim aliam vim subiectam voci *Decuriae* voluit CICERO, cum loquitur de iudicum decuriis eo tempore, quo hae decuriae conscribebantur e solis senatoribus, quam SVETONIVS, cum dicit, Augustum ad tres iudicum decurias addidisse quartam aut cum δ) PLINIVS decuriarum iudicum meminit. Cum enim CICERO mentionem facit harum decuriarum eo tempore, quo Iudicia aut apud senatum, aut Equites, aut denique apud ordinem vtrumque erant, vocis *Decuriae* ea notio animis legentium obuersari debet vt intelligant, *Classem, tabulam s. album, cui erant inscripta nomina eorum Senatorum aut Equitum, qui in Iudicum numerum erant a Praetore relati*; si quis autem harum Decuriarum mentionem fieri videt eo tempore, quo Iudices electi sunt non tantum ex ordine Senatorio aut Equestri, sed ex vtroque aut plebeio etiam, ita vt Auctores tres, quatuor, aut quinque esse Iudicum Decurias dicant, tunc *Decuria* denotat *ordinem*; quod vocabulum ordinis non eo sensu hic intellectum volumus quo sumitur, cum vniuersus populus Romanus in tres ordines distributus dicitur, cum constet plures quam tres fuisse Iudicum decurias; sed voce ordinis idem significare volumus quod Graeci vocabulo τάξεως exprimunt, adeo vt, cum Augusti temporibus fuisse quatuor, Caligulae quinque Iudicum decurias dicimus, nihil aliud intelligi velimus nisi hoc, quatuor aut quinque fuisse τάξεις s. ordines classesue iudicum. Cum igitur ε) CICERO dicit, *ex hac Decuria nostra*, et ζ) alio quodam loco *alteram Iudicum decuriam senatoriam* nominat, quoniam eo tempore, quo haec dicebat, Decuriae iudicum non nisi e Senatoribus conscribebantur, quis non ipse intelligit per decurias nihil esse intelligendum aliud quam Classes, in quas Senatores, iudicum partes suscepturi, erant descripti. Quod autem diximus Decurias Iudicum, quando earum Augusti et sequentium Imperatorum mentio fit, idem significare quod ordines, adeo vt, cum Auctores dicunt Augusti tempore quatuor, Caligulae vero quinque fuisse Iudicum Decurias, nihil aliud velint indicare quam hoc fuisse quatuor aut quinque ordines Iudicum, id fecimus η) ASCONIO et ϑ) PLINIO auctoribus. Nam et ASCONIVS et PLINIVS

δ) Hist. N Lib. XXX

ε) Lib. I. Verr. c. L ζ) Lib. II. Verr. c. 3:

η) ad Lib. I Verr. c. L ϑ) L. XXX

diserte Decurias nominant ordines, neque id eo sensu volunt intellectum, quo tres ordines Romae fuisse dicuntur, quod ipsum CASAVBONVM impediit, quo minus voluerit has Decurias Iudicum, cum earum apud SVETONIVM mentio fieret, exponere per ordines, quoniam tres tantum ordines essent in Romana republica, plures autem Decuriae, sed per ordines in hac quidem re nihil aliud indicare voluerunt, quam τάξεις Iudicum inter se diversas. PLINIVS cum de tribus Decuriis Iudicum esset locutus quartae mentionem iniicit ita, vt eam diserte ordinem nominet. *Praeter hos etiamnum*, inquit, *Nongenti vocabantur, ex omnibus selecti ad custodiendas cistas, suffragiorum in Comitiis. Et diuisus hic quoque ORDO erat superba vsurpatione nominum, cum alius se Nongentum, alius Selectum, alius Tribunum appellaret.* Per illum autem ordinem, de quo PLINIVS loquitur, nihil esse intelligendum aliud, quam quartam Iudicum decuriam, vel ex eo intelligitur, quod paullo post dicit, Caium Principem adiecisse quintam Decuriam. Neque vero est quare quis notatione vocis deceptus existimet, singulas Iudicum decurias decem tantum Iudices comprehendisse, cum ι) Viri docti iam dudum docuerint, voce decuriae non denarium tantum, sed alium etiam multo maiorem significari numerum. Quot autem Iudices vnaquaeque decuria continuerit, non facile, opinor, cuiquam erit ostendere. Et κ) CASAVBONVS quidem, Vir summus, non dubitat vniuscuiusque Decuriae numerum definire ita vt dicat, singulas decurias singula minimum millia continuisse, idque auctore PLINIO confirmaturum se esse confidit; in quo Vir maximus sine dubio lapsus est. Nam λ) PLINIVS dicit ille quidem singulis decuriis Iudicum singula minimum millia fuisse attributa; sed id non de omni, sed Augusti et sequentium Imperatorum tempore intelligit. Quis enim persuaderi sibi patiatur vnamquamque Decuriam eo tempore, quo Iudicia apud Senatum fuerunt, comprehendisse mille Senatorum, cum constet exiguum tunc temporis Senatus numerum fuisse, et a Sylla demum, auctore μ) APPIANO, eum auctum fuisse ita vt summam quingentorum Senatorum impleret. Sed quemadmodum multa alia in hac quidem re Viri docti non satis accurate pro diuersa temporis ratione disputarunt et a se inuicem distinxerunt, ita, etiam in numero Iudicum vnicuique Decuriae attribuendo aliquid humani CASAVBONO accidit. Neque vero aliqua veritatis specie sese nobis commendat sententia ν) HOTTOMANNI, qui putat, vnamquamque Decuriam

Iudicum

einef. In-
tt. Claff
9. Phi.
a Turr.
. Vet.
i. c. III.
r.
id Suet.
. cap.
II.
XXXIII.
Lib. I. in
. c. LXI.

Digitized by Google

Iudicum comprehendisse Iudices centum, cum decuria idem valeat atque decies decem. Caeterum illud vix operae pretium existimamus vt adiiciamus, quod Ciceronianarum Orationum Enarrator, ASCONIVS PEDIANVS tradit de discrimine, quod intercedere vult inter Decurias et Centurias. Dicit enim ξ) Decurias dictas fuisse honestiorum hominum, Centurias autem inferiorum. Sed haec differentia est nulla, cum satis notae sint decuriae scribarum, de quibus o) H. VALESIVS, et decuriae lictorum, coquorum, de quibus est apud π) REINESIVM. Quid? quod ipse ASCONIVS Centuriae vocabulum, quod hominum inferiorum esse adnotat, adhibuit ϱ) quodam loco de Iudicum e Senatu conscriptorum Decuriis. *Pompeius*, inquit, *tulit, vt amplissimo ex Censu ex Centuriis aliter quam antea lecti Iudices aeque tamen ex illis tribus ordinibus res iudicarent.*

ξ) ad Li in Verr. C. LXI.

o) ad Marc. L XXVIII.

π) Inscri Cl. I. 19.

ϱ) in C mentario Orat. in sub fi nem

§. III.

Hic vero difficilis quaedam neque ab vllo, quod ego quidem scio, non dicam expedita sed ne mota quidem quaestio oritur de certo illo tempore, a quo harum Decuriarum initium sit ducendum. Ego etsi CICERONEM, LIVIVM, PLVTARCHVM aliosque curiose consului, tamen non ita feliciter mihi studium in ea re indaganda collocatum succesisse ingenue fateor, vt cupiditati satisfactum sit meae. Cum vero lubricum sit, maximeque delicatum certi aliquid in his rebus sine Veterum auctoritate pronunciare, neque tamen ea res a suscepti negotii societate seiungenda videatur, ad coniecturas decurrendum mihi esse intelligo, certa spe fretus fore, vt eam humanitatem a lectoribus, aequitatemque consequar, vt si titubasse me in re tam lubrica, lapsumque videant, id imbecillitati virium mearum condonandum putent. Ego quo saepius de harum decuriarum origine, diligentiusque cogito, eo magis animus inclinat eo vt putem, eam repetendam esse a tempore eo, quo prima Quaestio perpetua Romae est constituta. Ante enim tempus illud non mihi videor animaduertisse vllum vestigium decuriae cuiusdam Iudicum monumentis veterum impressum, neque adeo, si rem accurate diiudicare volumus, earum initium ante id tempus est quaerendum. Si enim a primis inde vrbis conditae annis vsque ad tempus illud quo quaestio prima perpetua est constituta, memoriam iudiciorum repetimus, eorundemque habendorum σ) formam animo subiicimus, intelligemus non fuisse causam vllam quare decuriae iudicum conficerentur, qui rebus ante

De Origi barum de riarum.

σ) De Iu ciorum for per

s Quae- nes vid. h. Annal. m. I. 268.

rebus disceptandis constituerentur. Primis enim temporibus quis in lectione LIVII, DIONYSII, aliorumque tam parum versatus est, vt ignorare possit, res, quae in iudicium venerant, disceptatas fuisse a Regibus ipsis, his autem eiectis Consules iuris dicundi munus suscepisse, his postea negotiis bellicis districtis officium iudiciorum exercendorum demandatum fuisse Praetori aut alii magistratui, non pa-

Liu. Lib. c. 51. et XXXVIII.

tritio solum, sed alii etiam, quem τ) populus iudicio habendo praefecisset, iudicum vero partes sustinuisse ipsum populum vniuersum, qui causas, vt ego quidem puto, publicas tantum, non priuatas etiam, vt SIGONIVS vult, in Comitiis suffragiorum ope disceptarit. Quod ius harum rerum in Comitiis disceptandarum populo concessum fuisse videtur benificio legis Valeriae de prouocatione ad populum. Et primis quidem temporibus quoties populus conuocabatur rei cuidam in Comitiis suffragiorum ope disceptandae, id fiebat in Comitiis Centuriatis,

Lib. VII. n. 464.

vt eius rei auctor est υ) DIONYSIVS; postea vero Tribunorum importunitate Senatui extortum est hoc, vt eiusmodi causae agerentur in Comitiis tributis, in quibus constat maiorem plebis fuisse quam Patrum potentiam. In his tributis Comitiis prima causa acta est Marcii Co-

Lib. VII 465. seq.

riolani, de quo apud eundem est φ) DIONYSIVM. Inde est quod saepe legamus a Tribunis pl. eiusmodi Iudicia instituta fuisse; populumque, in tribus distinctum, ad suffragia vocatum ab iisdem tribunis, iudicia autem ipsa vocentur iudicia populi, quoniam, si eiusmodi aliqua res erat disceptanda, non id faciebat praeses vnicuique quaestioni constitutus et electi ad eam rem iudices, vti postea factum esse scimus, sed semper populus a Tribuno plebis aut alio magistratu erat conuocandus, qui in Comitiis causas, ei disceptandas delatas, suffragiis decerneret. Hic mos causarum in Comitiis vniuersi populi disceptandarum diu durauit, cum nondum essent leges constitutae ex quibus reus aliquis apud magistratum de crimine aliquo posset appel-

nn. Tom. 1. 268.

lari; posteaquam vero A. V. C. DCIV, siue vt χ) PIGHIVS mauult DCIX, auctore L. PISONE lex esset de pecuniis repetundis lata, eamque paullo post aliae de criminibus publicis sequerentur, constitutum est hoc, vti omnes eae causae, non vt antea in Comitiis apud populum vniuersum, sed apud Quaesitorem, cui illius criminis quaestio obtigisset, agerentur; eodem tempore non est dubium, quin fuerint iudices certi constituti, quos eius quaestionis praeses elegerit et in consilium miserit. Ex eo certe tempore legimus, quae res in iudiciis populi vniuersi antea fuerint iudicatae, eas per Iudices, a Praetore

Digitized by Google

tore datos, fuisse disceptatas, quos iudices aut Praetor ipse aut iudex quaestionis sortiretur. Non enim Praetorem solum, sed iudicem etiam quaestionis sortitum esse iudices, cum ex iis patet quae tradit ASCONIVS in argumento Milonianae, tum ex iis quae viri summi ψ) SIGONIVS et ω) HOTTOMANNVS de ea re disputarunt. Fuisse autem hos iudices, disceptandae cuidam rei constituendos, a Praetore ex Senatu electos, apud quem solum iudicia post quaestiones perpetuas constitutas fuerunt vel ex lege α) C. GRACHI intelligi potest, ex qua iudicia a Senatu ad Equites erant transferenda. Neque in eo concedendo quemquam difficilem me esse habiturum arbitrer, fuisse hos iudices, ex senatu electos, in classes s. decurias descriptos, cum CICERO in Verrinis, quas constat habitas esse tum, cum iudicia apud solum senatum essent, dicat, *ex hac decuria nostra* et alio quodam loco loquatur de altera senatoria decuria; idem etiam ex eo intelligi posse puto, quod ex lege quadam lata tempore eo, quo iudicia solis Senatoribus erant reddita, C. Fidiculanio Falculae multa est eo nomine imposita, quod non decuriae suae munere, neque ex lege sedisset, quae verba a β) CICERONE ipso adducta docent, non licuisse Iudici alienae decuriae munere sedere, adeo vt nullus dubitationi locus relictus esse videatur, quin ex Ordine senatorio, cum apud eum iudicia essent, aliquot decuriae s. classes iudicum fuerint conscriptae, et vnicuique earum sua quoque assignata fuerint munera, adeo vt non ad omnia iudicia ex omnibus Decuriis Iudicum senatoriorum legerentur Iudices, sed vna aut altera decuria hoc vel illo tempore a munere iudicandi immunis fuisse videatur, etsi ego non is sum, qui possit aut audeat affirmare in quot decurias iudicum ordo senatorius fuerit descriptus, aut quod munus quaeque, et quam immunitatem habuerit. γ) GRAEVIVS quidem non dubitat affirmare tunc temporis, quo iudicia apud senatum tantum erant, in tres decurias iudices, e senatu lectos, fuisse distinctos, sed eius rei confirmandae nullam veteris cuiusdam auctoritatem addidit. Eiusdem sententiae δ) HOTTOMANNVS est, eique stabiliendae adiicit haec. *In prima et quinta Philippica tres fuisse senatorum iudicum decurias declarat Cicero.* Sed aliquid humani passus est Vir doctus cum ista scriberet; in locis enim Ciceronianis, ab eo indicatis, per tres decurias iudicum, non intelligendae sunt tres classes iudicum, e senatu conscriptorum, sed tres ordines diuersi iudicum: De quibus Ciceronis locis, quando in sequentibus commodior erit dicendi

ψ) Lib. Iudic. c
ω) Act Verr. c.
α) Vid. tarch. in Grach.
β) in C tiana c.
γ) ad L in Ver c. LXI.
δ) ad L in Ver c. LXI.

dicendi locus, non est quare hic multis disputandum putemus. Neib. II. in que hic solum Vir magnus hunc errorem commisit, sed e) alibi c. 32. etiam in eundem errorem incidit cum scribit, tres fuisse decurias iuiss. VIII. dicum senatoriorum, et qui in eam rem adducitur locus ζ) COELII, icer. is male est, inepteque laudatus.

§. IV.

l. iudices Cum sententiam nostram de origine decuriarum Iudicum expo*naquaque* suimus, eamque rationibus non tam ab auctoritate Veterum, quam *ria fue-* coniectura petitis confirmauimus, disceptanda nobis se offert illa quaestio, quot iudices vnaquaeque decuria comprehenderit. Et CASAVBONVS quidem ad hanc quaestionem respondet ita vti dicat, singulas decurias singula millia ad minimum habuisse. Sed iam supra nos monere meminimus magnum illum Virum egregie falli si putet, eum numerum Iudicum vniuscuiusque decuriae fuisse eo tempore, quo primum decuriae Iudicum sint confectae, adeo vt, si hunc Virum in Romana historia longe versatissimum ab erroris suspicione liberare velimus, dicendum sit, eum de Augusti tantum et sequentium Imperatorum temporibus intellectum id voluisse. Nam HOTTOMANNI, qui quamque decuriam centum iudices comprehendisse vult, sententiam nulla veritatis specie commendabilem supra iam nobis non magnopere probari diximus. Neque ego sum is, qui in tanto veterum de ea re silentio possit certi aliquid de numero iudicum, vniquique decuriae adscriptorum, afferre. Dicat forte aliquis rem esse non difficilis negotii numerum iudicum in vnaquaque decuria definire ex numero senatorum, eo tempore scilicet, quo apud senatum iudicia fuerint, ita vt, si quis constituerit certum senatorum numerum, ex eo facillime possit numerus cuiusque Decuriae colligi. Sed vt nihil dicam nondum satis esse auctorum veterum testimonio confirmatum, in quot decurias Senatores, cum apud eos solos essent iudicia, fuerint descripti, neque adeo posse definiri senatorum numerum, quem vnaquaeque decuria comprehenderit, nondum satis constat, e nume- quantus senatorum η) numerus ante Grachorum tempora fuerit, nenatorum que etiam, si constaret, certus iudicum, ex senatu desumptorum, nidus Si- merus constitui posset. Non enim est quod quis existimet eundem us Ant. fuisse Iudicum numerum, qui senatorum fuerit. Multi etsi senatores tal. Lib. erant, tamen in numerum iudicum non referebantur, quod cum ex 2. d Cicer. multis aliis locis, tum ex θ) epistola quadam COELII intelligi VIII. potest. Quidam e senatoribus eam ob causam non poterant classibus

iudicum

Digitized by Google

iudicum adscribi, quoniam erant magistratus; hos autem non potuisse iudicijs munus obire vel ex *i)* CICERONE dilucide constare arbitror. Alii aliam forte quandam ob causam non satis digni sunt habiti qui a Praetore in numerum Iudicum legerentur, cum *κ)* CICERO diserte dicat, *Praetores vrbanos iuratos optimum quemque debere in selectos Iudices referre.* Videtur enim in Iudicibus legendis ratio habita fuisse a Praetore cum diuitiarum, tum dignitatis, quod diserte tradit idem grauissimus λ) Auctor. *In Iudice*, inquit, *et fortuna debet, et dignitas spectari.* Cum igitur auctoribus veteribus docuerimus hoc, non omnes senatores in iudicum decurias fuisse conscriptos, quaeri potest illud, quot senatores in iudicum numerum fuerint electi? In quo quidem non me poenitet fateri, me non esse eum, qui possit numerum senatorum, in Iudicum classes conscriptorum definire, cum constet non vnum semper, eundemque fuisse numerum, sed pro diuersa temporum ratione ipsum quoque fuisse diuersum. *μ)* MANVTIVS quidem et *ν)* CORRADVS, viri de Romana historia longe meritissimi non dubitant dicere ante Grachorum tempora iudices e senatu electos, et in decurias adscriptos, fuisse trecentos: cuius sententiae auctoritatem inueniisse sibi videntur apud PLVTARCHVM, cuius locum in eam rem laudatum cum primum legerem fateor id ipsum mihi etiam visum esse dicere, cum autem diligentius considerassem, longe aliud quid sibi velle PLVTARCHVM intellexi; de quo vt commodior fiat iudicandi facultas non me poenitet eum lectorum oculis subiicere. *ὁ δὲ νόμος*, inquit *ξ)* PLVTARCHVS, *δικαιικὸς ὢν τὸ πλεῖστον ἀπέκοψε τῆς τῶν συγκλητικῶν δυνάμεως, μόνοι γὰρ ἔκριναν τὰς δίκας, καὶ διὰ τοῦτο φοβεροὶ τῷ δήμῳ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἦσαν. ὁ δὲ τριακοσίας τῶν ἱππέων προσκατέλεξεν αὐτοῖς, καὶ τριακοσίοις, καὶ τὰς κρίσεις κοινὰς τῶν ἑξακοσίων ἐποίησε* h. e. *Alia lex fuit iudiciaria, qua plurimum circumcidit opes senatus. Soli enim senatores iudicia in potestate habebant, ideoque et populo erant et ordini Equestri formidabiles. Hic vero Grachus, trecentos equites Romanos trecentis senatoribus admiscuit, atque hisce sexcentis communicauit.* Per illos trecentos senatores quos PLVTARCHVS dicit tempore Grachi fuisse, non sunt intelligendi Iudices, quasi omnes illi trecenti fuerint in Iudicum numero, sed tantum senatores, neque aliud, si quid video, PLVTARCHVS vult dicere quam hoc, numerum senatorum temporibus Grachi constitisse tantum ex trecentis, quos non consequens est omnes fuisse iudices. Hic numerus trecentorum senatorum manifes a

i) Act. P
contr. V
c. 10.
κ) in Cl
tiana c.

λ) Philip
c. 8.

μ) In C
mentr. in
ad Diu.
8.
ν) Epist.
Att. Lib.
16.

ξ) In vit
Grach. p.

Digitized by Google

II. c. 1. vetere illo instituto Bruti, qui vti o) LIVIVS auctor est, *caedibus regis diminutum Patrum numerum primoribus equestris gradus lectis ad trecentorum summam expleuit.* Postea Grachus legem tulit, qua trecentis illis senatoribus trecentos alios ex Equestri ordine electos adiiceret, sed ea aut statim reiecta est a populo, aut certe paullo post abrogata, cum constet Liv. Drusum retulisse id, quod Grachus antea facere conatus erat, vt iudicia inter Senatores et Equites communicaret, et ad trecentos, qui tum erant, senatores totidem ex Equitibus, delectu optimi cuiusque habito, adderentur, atque ex his sexcentis, ex quibus vniuersus senatus constaret, iudices in posterum legerentur, cuius rei auctor est π) APPIANVS. Quid? quod Auctor, siue

e bell. Lib. I. LIVIVS ipse, siue FLORVS sit, Epitomes Lib. LX diserte dicit, ante

II. P. Ed. Grachi tempora senatum fuisse trecentorum hominum. *Tertiam*, inquit, legem tulit Grachus, *quae ordinem Equestrem tunc cum senatu consentientem corrumperet, vt sexcenti ex Equitibus in curiam sublegerentur, et quia illis temporibus trecenti tantum senatores erant, sexcenti Equites trecentis senatoribus admiscerentur*, h. e. *vt Equester ordo bis tantum virium in senatu haberet.* Nondum igitur satis demonstratum ante tempora Grachi trecentos fuisse in senatu iudices, quod MANVTIVS et CORRADVS ex PLVTARCHI loco conficere volebant. Sed is locus aeque ac caeteri a nobis in eam rem adducti nihil docent nisi hoc, tempore Grachi omnium senatorum numerum fuisse hominum trecentorum. Cum igitur ex iis quae huc vsque a nobis sunt disputata appareat, nondum satis esse constitutum quantus numerus senatorum ante Syllae tempora fuerit, neque omnes senatores in iudicum decurias esse relatos constet, neque vllo veterum testimonio sit effectum, in quot decurias Iudices, e senatu electi, fuerint conscripti; neminem tam acerbum esse et iniquum putem, qui seuere a me exigat hoc, vt in tanto veterum de ea re silentio definiam numerum iudicum, quem vnaquaeque decuria comprehenderit.

§. V.

o, et quo- nae decu- sint con- s.

Declarata sententia nostra de numero Iudicum, vnicuique Decuriae adscriptorum, ipsius ordinis natura eo nos ducere videtur, vt disceptemus quaestionem eam, quis ius habuerit Decurias Iudicum faciendi. Quam quidem quaestionem ita nos commodissime posse soluere putamus, si dicimus, ius decurias faciendi s. Senatores vel Equites, si apud hos iudicia essent, eligendi et in classes Iudicum de-

Digitized by Google

scribendi

scribendi habuisse Praetorem vrbanum. Cui rei confirmandae grauissimum possum, locupletissimumque testem producere ipsum ϱ) CICERONEM, qui de hac ipsa re haec tradit: *Praetores vrbanos iuratos debere optimum quemque inter selectos Iudices referre.* Per selectos enim Iudices in hoc quidem CICERONIS loco nullos alios esse quam eos intelligendos qui ex vniuerso ordine siue senatorio, siue equestri, siue denique plebeio eligerentur et in Decurias iudicum conscriberentur in sequentibus luculentis, ni fallimur, rationibus, ostendemus. Pertinet huc locus σ) GELLII, vbi, nescio quis, ita loquitur: *Quo primum tempore a Praetoribus lecti sum in iudices.* Neque vero est, quod quis existimet hoc ius decurias Iudicum faciendi semper apud Praetorem vrbanum fuisse, cum interdum idem ius etiam Praetori peregrino concessum fuisse videatur, quod diserte traditur in lege Glaucia, cuius capita vna cum insigni fragmento ex museo P. Bembi edito, ex veteribus curiose collecta edidit τ) SIGONIVS. In ea leguntur haec. *Praetor qui ius inter peregrinos dicet CDL viros in perpetuum legito, qui in hac Ciuitate iudicent. Idem facito, vti CDL viros legat, qui quotannis de pecuniis repetundis iudicent.* Quid? quod factum legimus interdum, vt ius eligendi Iudices et in decurias conscribendi neque vrbanus neque peregrinus Praetor habuerit, sed eius rei arbitrium apud populum vniuersum fuerit, quod ei concessum est lege Plotia, de qua υ) ASCONIVS traditit haec: *Cn. Pompeio Strabone, L. Porcio Catone Coss. secundo anni belli Italici, cum Equester ordo in Iudiciis dominaretur, M. Plautius Siluanus legem tulit adiuuantibus nobilibus: quae lex vim eam habuit, quam Cicero significat. Nam ex ea tribus singulae quinos denos ex suo numero creabant suffragio, qui eo anno iudicarent. Ex eo factum est, vt senatores quoque in eo numero essent, et quidam etiam ex ipsa plebe.* Cum vero rarissima huius legis apud veteres fiat mentio non possum dicere, quam diu vim suam, auctoritatemque obtinuerit. Sunt viri quidam docti, qui contendunt Pompeium Consulem etiam ius eligendi Iudices habuisse, cui sententiae suae confirmandae adducunt PLVTARCHI auctoritatem, quae mihi quidem hac in re nulla esse videtur. Nam φ) PLVTARCHVS meminit ille quidem trecentorum et sexaginta Iudicum, quos dicit a Pompeio in causa fauoris arcessitos, non autem dicit a Pompeio fuisse electos. Luculentius eam sententiam de trecentis et sexaginta iudicibus a Pompeio lectis confirmat χ) VELLEIVS, qui tradit, auum suum inter illos trecentos

ϱ) In Cl tiana c.

σ) Lib. c. 2.

τ) De Iud Lib. II.

υ) Comm in Corne nam.

φ) in v Pomp.

χ) Lib. c. 76.

trecentos et sexaginta Iudices a Pompeio fuisse lectum. Etsi autem interdum alium etiam ius legendi iudices et in decurias describendi habuisse legimus quam Praetorem vrbanum, tam huic id ius proprium fuisse vel CICERONIS locus supra adductus indicat. Cum autem in antecedentibus confecerimus hoc, non omnes Senatores aut Equites fuisse iudices, sed fuisse quosdam ex iis a Praetoribus lectos, et in decurias conscriptos, relicta nobis est altera quaestio disceptanda, cum hac affinitatis quasi vinculo copulata, quoties illa Iudicum lectio, harumque decuriarum confectio a Praetoribus fuerit suscepta. De qua re etsi sine auctoritate veterum nihil certi pronunciare possim, tamen longe absum vt dubitem, quin singulis annis ista decuriarum quasi recognitio, nouaque iudicum lectio a nouo Praetore fuerit facta. Nam cum Iudicum ea esset ratio, vt, qui in magistratu essent, non possent Iudicis munus obire, facile intelligitur, multos, qui hoc anno Iudicum decuriis fuerint adscripti, si sequenti anno magistratum inirent, non potuisse munus suum retinere, sed in eorum locum alios fuisse Iudices legendos, atque adeo decurias s. classes Iudicum mutandas. Deinde cum harum decuriarum conscribendarum ius fuerit apud Praetores vrbanos, atque adeo tota res ex ipsorum arbitrio pependerit, quis dubitet, quin, vti a multis aliis institutis antecedentium Praetorum recesserint, neque ea semper sint, et vbique secuti, ita in decuriis quoque iudicum conficiendis suo iure, arbitrioque sint vsi, multosque iudices, ab aliis Praetoribus in numerum selectorum Iudicum relatos, e decuriis eiecerint, aliosque pro sua quisque lubidine in eas conscripserint. Fuisse hoc more apud Romanos, consuetudineque receptum, vt singulis annis nouae iudicum decuriae conficerentur, ex eo quoque colligi posse putem, quia in lege Glaucia Praetori, qui inter peregrinos Ius dicit, iniungitur hoc, vt CDL viros in perpetuum legat. Quibus verbis, *in perpetuum legito*, eius legis auctor videtur voluisse illam consuetudinem singulis annis decurias Iudicum de nouo conficiendi abrogare. Caeterum quod diximus decurias Iudicum a Praetoribus fuisse conscriptas, id tantum intelligi volumus de reip. liberae temporibus, cum Imperatorum temporibus id ius praetoribus fuerit ademptum et ab Imperatoribus ipsis vsurpatum, cuius rei apud ψ) SVETONIVM sunt testimonia.

vit. Aug. et 32. Claud. et 15.

§. VI.

o ordine Iudicum

Quae huc vsque non tam veterum auctoritate adiuti quam sola fere coniectura ducti disputauimus, ea non dubito, quin multis dubitationibus,

Digitized by Google

tationibus, atque adeo disputationibus sint locum relicturа; ad quae autem nos nunc ordinis ratio ducit, ea, quoniam veterum auctorum testimonio commendantur, assensum sibi esse conciliatura confido. Ipsius ordinis natura postulat a nobis hoc, vt grauissimam hanc, omnique studio dignissimam quaestionem discerpemus, ex quo ordine electi, et in decurias conscripti fuerint iudices. Quae res quando est ad cognoscendum vtilis et ad disputandum ampla nostrarum esse partium existimamus, vt in illustranda ea diutius paullo et diligentius versemur, omnesque in ea factas mutationes commemoremus. Iam primum ab eo tempore, quo primum hae decuriae Iudicum sunt factae, quod factum esse diximus tum, cum Quaestiones perpetuae sunt constitutae, ab eo igitur tempore conscriptas fuisse Iudicum Decurias e ω) senatu vel ex eo intelligitur, quod tunc temporis vsque ad Grachorum aetatem iudicia apud senatores solos fuerit. Postea vero A. V. C. DCXXXI ex sententia α) RIGHII iudicia a senatoribus, ob iudicandi iniquitatem in summum odium adductis, sunt translati ad Equites ex lege Cai. Grachi, qui quod frater ipsius, Tiber. Grachus, frustra conatus erat, susceperit ita, vt euentus consilio eius responderet. PLVTARCHI enim locus, qui indicare videtur, Tiberium Grachum iudicia cum Senatoribus et Equitibus communicasse, commoda aliqua interpretatione est explicandus, nisi grauissimum hunc auctorem grauissimi erroris postulare velimus. Cuius verba in hanc rem sunt β) haec: *τοῖς κρίνεσι τότε συγκλητικοῖς ὄσι καταμιγνὺς ἐκ τῶν ἱππέων τὸν ἴσον ἀριθμόν.* Quae verba non sunt capienda ita, quasi Tiber. Grachus senatoribus, iudicia tunc temporis obtinentibus, totidem Equites, idem iudicandi munus suscepturos, adiecerit, sed ea verba nihil indicant nisi hoc, Tiber. Grachum voluisse iudicia cum Senatoribus et Equitibus communicare; quod autem susceperit, id perficere non potuisse historia docet. Est autem haec neque Graecis neque Latinis insolens loquendi forma, qua dicunt vnum aliquem fecisse hoc vel illud, qui id facere tantum susceperit, neque tamen perfecerit. Neque aliter capiendus est γ) DIO, qui de eodem Tiber. Gracho, eiusque conatu scribit: *τὸ δικαστήριον ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐπὶ τὸς ἱππέας μετῆγε* h. e. *Iudicia a senatu ad Equites transtulit* i. e. transferre voluit. Eadem loquendi ratione vsus est δ) SVETONIVS: *Primo praeturae die Q. Catulum de refectione Capitolii ad disquisitionem populi vocauit, rogatione promulgata, qua curationem eam in alium transferebat* h. e. transferre volebat, ad quem locum

decuriae rint con scriptae.

ω) conf. eam rem I nys. An Rom. Lib. p. 87. et lyb. p. 6 Edit. Gron

α) Ann. man. T. III. p. 59.

β) In vit Grach. pa 832.

γ) Excerp Peiresc. pa 625.

δ) In Cae c. XV.

conferendi sunt Interpretes. Nullam igitur iudiciorum mutationem fecit Tiber. Grachus, sed tantum facere conatus est; ipsius autem frater Caius Grachus fecit aliquam iudiciorum commutationem, non eam tamen, quam PLVTARCHVS factam ab eo vult. Scribit ε) enim a Caio Gracho iudicia cum Senatoribus et Equitibus fuisse communicata. In quo sine dubio grauissimus iste auctor lapsus est; quem insignem errorem iamdudum est cum animaduertit ζ) MANVTIVS. Nam Caius Grachus iudicia cum Senatoribus et Equitibus non partitus est, sed ab iis ad solos Equites transtulit; quod distertis verbis, cum alii, tum η) APPIANVS tradit: *τὰ δικαστήρια ἀδοξοῦντα ἐπὶ διαφθοραῖς ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῶν βουλευτῶν μετέφερε, τὸ ὑπόγυον μάλιστα αὐτοῖς ἐνειδίζων, ὅτι Κορνήλιος Κόττας καὶ Σαλιτούριος καὶ τρίτος ἐπὶ τούτοις Μάνιος Ἀκύλιος ὁ τὴν Ἀσίην ἕλών, σαφῶς διαφθαρεῖεν, ἀφεῖντο ὑπὸ τῶν δικασάντων· οὔτε πρέσβεις οἱ κατ' αὐτὸν ἔτι παρόντες σὺν φθόνῳ ταῦτα περιόντες ἐνεκάλεσαν· ἅπερ ἡ βουλὴ μάλιστα αἰδεσθεῖσα ἐς τὸν νόμον ἐνεδίδου καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ἐκύρου καὶ μετηνέχθη μὲν ὧδε ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῆς βουλῆς τὰ δικαστήρια.* h. e. *Iudicia, ob infames corruptelas, ad Equites a senatoriis iudiciis transferre conatus est, opprobrando illis exempla recentissima quaeque, Aurelium Cottam, Salinatorem, M' Aquilium qui Asiam deuicerat, repetundarum reos, elapsos corruptis iudicibus, atteſtabantur et prouinciarum legati etiam tum in vrbe morantes indignabundi cum magna iudicum inuidia. Ea res pudorem incussit Senatui, quominus obsisteret plebiscito de transferendis iudiciis, atque ita ad Equites deuenerunt.* Ex hac lege Sempronia solis Equitibus iudicia annos XVII erant commissa, atque adeo ex iis solis Decuriae Iudicum erant conscriptae cum ecce existeret ϑ) Q. Seruilius Caepio qui A. V. C. DCXLVII legem tulit eam, vt quae iudicia XVII ante lege Sempronia a senatu ad Equites translata essent, cum vtroque ordine communicarentur. Sed dubitari potest an haec lex fuerit perlata, cum constet M. Liuium Drusum paullo post, A. V. C. DCLXII ex sententia PIGHII, idem, sed frustra, tulisse, de qua re insignis est apud eundem ι) APPIANVM locus. Quid ergo dicamus? contendamusne legem illam Q. Seruilii Caepionis A. V. DCXLVII de iudiciis cum vtroque ordine communicandis latam, fuisse perlatam, cum non multo post eiusdem formae legem, quamquam infelici successu, a Liuio Druso latam esse constet? Ego quidem non video quare me poenitere possit sententiae κ) IO. AVG. ERNESTI, Doctoris mei fidelissimi, qui luculentissime

ε eius vit. 44.
De Legg. n. c. XV.
ζ bell. Ci- Lib. I. 18. Ed. l.
Tacitus n. Lib. XII. 60.
Suil. L. I. 530.
In ind. g. Cice-

lentissime docet, legem Q. Seruilii Caepionis, de iudiciis cum vtroque ordine communicandis fuisse quidem perlatam, non autem diu vim suam et auctoritatem obtinuisse, cum C. Seruilius Glaucia Praetor A. V. C. DCLIII lege quadam solis Equitibus iudicia reddiderit, adeo vt postea M. Liuius Drusus A. V. DCLXII conatus sit, etsi nullo euentu, iudicia, solis Equitibus permissa, cum vtroque ordine communicare. Quod autem frustra tentauerat M. Liu. Drusus, id biennio post felicius suscepit M. Plautius Siluanus, qui A. V. C. DC LXIV Strabone et Catone Coss. tulit et pertulit legem, qua iudicia cum Equitibus et Senatoribus sunt communicata. Cuius legis λ) CICERO mentionem facit his verbis: *Memoria teneo cum primum Senatores cum Equitibus Romanis lege Plotia iudicarent, hominem Diis ac nobilitati perinuisum Cn. Pompeium causam dicere lege Varia de maiestate.* Ad quem locum ASCONIVS commentatur haec. *M. Plautius Siluanus tribunus plebis Cn. Pompeio Strabone, L. Porcio Catone Coss. anno secundo belli Italici, cum Equester ordo in Iudiciis dominaretur, legem tulit adiuuantibus nobilibus, eaque lex eam vim habuit, quam Cicero significat. Nam ex ea lege tribus singulae ex suo numero quinos denos crearunt, qui eo anno iudicarent. Ex eo factum est, vt Senatores quoque in eo numero essent, et quidam etiam ex ipsa plebe.* Cum autem rarissime huius legis mentionem faciant Auctores non potest pro certo affirmari, quam diu haec lex valuerit. Illud vero in nullam disceptationem venit A. V. C. DC LXXII μ) Syllam, odio forte cum in Equites tum in plebem concitatum, legem tulisse, qua Iudicia solis Senatoribus reddidit. Postea vero, cum haec iudicia diligentiae Senatorum, fideique commissa tam male administrarentur, vt periculum esset ne ipsis iterum ν) eriperentur, et Equitibus traderentur, quod vt lege quadam fieret permisisse iam Pompeium Auctor est ξ) PLVTARCHVS, L. Aurelius Cotta Praetor Pompeio et Crasso II Coss. A. V. C. DC LXXXIII. legem tulit eam, qua omnibus ordinibus iudicandi potestatem fecit. Ex eo enim tempore tres Decuriae fuerunt conscriptae, Senatorum prima, Equitum altera, Tribunorum aerarii tertia. Iudicum horum ex tribus ordinibus in decurias conscriptorum haec erat ratio, vt, quoties iudicia erant habenda, ex his tribus ordinibus simul Iudices a Praetore, cui ea quaestio obtigerat, legerentur. Formam iudicii, in quo Iudices ex tribus ordinibus electi sederunt, inuenimus apud ο) CICERONEM, cuius locus in hanc rem plane egregius est. Annis aliquot post Pompeius Consul A. V. C. DC XCVIII tulit vt ex trium ordinum

λ) In Orat. Cornel. iest. rec

μ) Taci An. Li c. 22.

ν) Cic. I in Verr.

ξ) in v Pomp. p

ο) Epist Att. Lil 16.

decuriis ampliſſimi cenſus iudices legerentur CCCLX, inter quos VELLEIVS auum ſuum a Pompeio fuiſſe lectum dicit, et PLVTARCHVS in eius vita trecentorum et ſexaginta Iudicum meminit. Eiusdem legis mentionem facit *x*) ASCONIVS PAEDIANVS, et tunc omnes omnium ordinum iudices fuiſſe octingentos et quinquaginta diſerte dicit *y*) CICERO. *Iudices DCCCL qui praecipue Cnaeo noſtro delectabantur.* Hic vero illud quis quaerat, quomodo factum ſit, vt; cum illius legis Aurelii Cottae nullam mutationem aut abrogationem factam eſſe inueniamus, Pompeius retulerit, vt iudicia cum tribus ordinibus communicarentur? Neque enim vlla cauſa ſatis idonea eſſe videtur, cur Pompeius id ius tribus ordinibus conceſſerit, quod per aliquot annos iam beneficio legis Aureliae habuiſſent. Et hoc ipſum forte eſt, quod *z*) virum egregie doctum, in eam ſententiam perduxit, vt crederet, lege Aurelia ad duos tantum ordines iudicia fuiſſe redacta Tribunis aerarii fere equitum in numero habitis. Et inter veteres ipſos non vna eademque eſt de lege Aurelii Cottae ſententia. Nam apud auctorem *τ*) Epitom. Liuian. traditur, Iudicia per Aurelium Cottam praetorem ad Equites Romanos fuiſſe translata. VELLEIVS autem dicit ea lege iudicandi munus ordini et Senatorio et Equeſtri fuiſſe communicatum. De qua re tradit *υ*) haec: *Per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus ereptum Senatui ad Equites, Sylla ab illis ad Senatum transtulerant, aequaliter inter vtrumque ordinem partitus eſt.* *φ*) ASCONIVS diſerte dicit, iudicia fuiſſe communicata lege Aurelia cum Senatoribus, Equitibus et Tribunis aerarii. Quid igitur in tanta ipſorum veterum diſcrepantia dicamus? Huius rei difficultatem ita poſſe tolli quondam putabam, vt diceretur, lege Aurelia iudicia, quae tunc apud ſolos Senatores fuerant, cum Equitibus fuiſſe communicata, poſtea vero lege iudiciaria Pompeii ea iudicia tribus ordinibus facta fuiſſe communia, adeo vt in quaque quaeſtione iudices ex ordine Senatorio, Equeſtri, plebeio ſ. Tribunis aerarii legerentur. Haec fuit olim mea de ea re ſententia, cuius me nunc poenitet; Neque enim eſſe puto quare ob aliquam inter veteres diſcrepantiam decurram eo, vt contra auctoritatem ASCONII dicamus, ad duos tantum ordines, ſenatorium ſcilicet et equeſtrem, iudicia veniſſe lege Aurelia. Itaque cum Pompeius legem de iudiciis, tribus ordinibus communicandis, iamdudum ab Aurelio Cotta latam, tulerit, eius rei cauſa eſſe potuit forte haec, quod vt fere fit, ea lex paullatim in deſuetudinem abierit, isque mos iudicum, ex tribus

mment. onian. d Att. VIII. 16.

nt. Au- de legi- n Aure- udiciaria

em ſen- ie eſt us ad Cluen- c. XLIII. Epit. II. . II. 32. diuinat. et ad pro C. el.

Digitized by Google

tribus ordinibus legendorum, fuerit neglectus, quem Pompeius lege sua reuocare, atque adeo legi Aureliae vim suam auctoritatemque reddere voluerit, nisi forte dicere quis velit vtriusque lege, et Aurelii Cottae et Pompeii, iudices ex tribus ordinibus fuisse electos, ita tamen vt ex lege Pompeii aliter quam ex lege Aurelia eligerentur, quod indicat χ) ASCONIVS his verbis: *Pompeius tulit, vt ex amplissimo Censu ex Centuriis aliter quam antea lecti iudices, aeque tamen ex illis tribus ordinibus res iudicarent.* Ex quibus verbis intelligitur hoc, fuisse quidem antequam Pompeius legem iudiciariam tulerit iudicia apud tres ordines, sed hac Pompeii lege aliam praescriptam fuisse iudicum ex iis legendorum rationem, quam quae ex lege Aurelia facta fuerit; quomodo autem haec iudicum legendorum ratio ab altera illa fuerit diuersa quodammodo ex ipsius ψ) CICERONIS loco, ad quem illa commentatus est ASCONIVS, intelligi potest. *Ecquid vides, ecquid sentis, lege iudiciaria lata, quos post hac iudices simus habituri? non aeque legetur quisquis voluerit: nec, quisquis potuerit, non legetur. nulli coniicientur in illum ordinem, nulli eximentur: non ambitio ad gratiam, non iniquitas ad simulationem coniicietur. Iudices iudicabunt ii, quos lex ipsa, non quos hominum libido delegerit.* conf. ad illum locum ABRAMVS. Supra nos, auctore VELLEIO, dicere meminimus, Iudices a Pompeio fuisse lectos trecentos et sexaginta; in quo quidem illi quaestioni adhuc locus relictus videtur, vtrum hi trecenti et sexaginta a Pompeio lecti Iudices ex ordine tantum Senatorio, an ex tribus ordinibus sumpti fuerint, ita vt omnium ordinum Iudices trecenti et sexaginta fuerint. Et ego quidem longe absum vt dubitem, quin trecenti illi et sexaginta Iudices a Pompeio ex Senatu tantum fuerint conscripti, et ex reliquis duobus ordinibus aeque fere magnus iudicum numerus fuerit confectus. Quod ne a sola coniectura ductum videatur, quae saepe in lubrico posita ad falsum delabitur, certis testimoniis antiquitatis confirmandum puto. Et in eo quidem non me quemquam habiturum esse arbitror repugnantem, eo tempore, quo iudicia tribus ordinibus iam erant communicata, inter Senatores ad minimum fuisse trecentos Iudices. Cui rei confirmandae adducere possum auctoritatem COELII, qui in ω) Epistola ad Ciceronem mentionem facit Senatorum eorum, qui in trecentis Iudicibus fuerunt. Quid? quod CICERO ipse, cuius testimonium in hac re longe grauissimum est, de his iudicibus a Pompeio lectis ita loquitur, vt facile appareat, per illos trecentos, quorum

χ) Sub Comm. Pison.

ψ) Orat. Pison. c.

ω) Epist. Diu. L. V. ep. 8.

Digitized by Google

meminit

meminit COELIVS, non omnino omnes iudices ex tribus ordinibus, sed ex senatorio solo conscriptos esse intelligendos. *Iudices DCCCL,*
Lib. VIII. Att. 16. α) inquit, *qui praecipue Cnaeo nostro delectabantur.* Qui locus me confirmat in eo, quod semper credidi, per illos trecentos et sexaginta Iudices, quorum apud VELLEIVM mentionem fieri diximus, non alios esse, quam eos intelligendos Iudices, qui e solo ordine Senatorio in Iudicum numerum sint relati. Caeterum non facile quemquam posse definire arbitrer numerum eorum Iudicum, qui in quaestione vnaquaque sederint, cum constet non semper vnum fuisse, eundemque in iudiciis iudicum numerum. In Cluentiana causa iudices sederunt
in Cluenna c. 27. duo et triginta, quod β) CICERO docet his verbis: *In consilium erant ituri iudices triginta et duo sententiis decem et sex absolutio confici potest.* In causa Miloniana sederunt quinquaginta et vnus. in cau-
ad Attic. I. sa Clodiana LVI vt est apud γ) CICERONEM, siue vt δ) PLVTARCHVS dicit LV. In alio quodam iudicio, cuius mentio sit apud
in vit. Ci. p. 875. ad Attic. 15. eundem CICERONEM sederunt quinquaginta, vti ε) CICERO dicit, absoluerunt XXII, condemnarunt XXVIII. Pro varietate igitur et natura iudicii et ipse numerus iudicum diuersus fuisse videtur, ita vt nunc plures, nunc pauciores iudices sederint; illud tamen obseruatum fuisse videtur, vt, quoties ex tribus ordinibus iudices erant sumendi, eligerentur ita, vt numerus Iudicum Senatoriorum excederet numerum iudicum ex ordine Equestri conscriptorum, et horum denique numerus superaret numerum Iudicum ex ordine plebeio electorum. Cuius rei insigne exemplum est in causa Miloniana, in qua Iudices sederunt XVIII Senatores, XVII Equites, XVI Tribuni aerarii. An vero haec eligendi Iudices ratio in omnibus iudiciis seruata fuerit quis est qui in tanto veterum silentio affirmare audeat? Hic vero nescio an operae pretium fuerit adiicere hoc, cum apud trium ordinum Iudices vnus aliquis reus causam diceret, fieri potuisse, vt, etsi duorum ordinum pluribus sententiis absolueretur, vnius tamen ordinis sententiis condemnaretur. Cuius rei exemplum sit hoc? Fingamus in consilium a Praetore Iudices mitti Senatores XX, Equites XIX, Tribunos aerarii XIIX. Ex Senatoribus reum absoluunt XII, condemnant IIX. Ex Equitibus absoluunt XI, condemnant IIX. E Tribunis aerarii absoluunt III, condemnant XV. Hic si numerum ordinum, qui secundum reum pronunciarunt, spectes, reus est absolutus, cum duo absoluerint, vnus condemnarit; nihilo tamen minus reus est condemnatus. Qui sic? quia res non ex numero ordinum,

qui

Digitized by Google

qui absoluunt, sed ex numero sententiarum diiudicatur. Eiusdem rei exemplum est apud ζ) CICERONEM; ex quo dilucide apparet in reo aut absoluendo aut condemnando non tam numerum ordinum, quam sententiarum fuisse spectatum. Quae cum ita sint quis non magnopere miretur η) Laterensem, Praetorem Romanum, in suis tanquam aedibus tam egregie hospitem et peregrinum fuisse, vt huius domestici quasi instituti ignoratione turpiter se deridendum praebuerit. Cum enim ex tribus ordinibus, apud quos tunc temporis iudicia erant, duo Seruilium, praeuaricationis et iudicii corrupti postulatum, absoluissent, vnus condemnasset, omnium autem iudicum sententiae essent pares, Laterensis eius quaestionis praetor legum, consuetudinisque ignarus, credidit in absoluendo reo non tam sententiarum esse, quam ordinum numerum spectandum, atque adeo Seruilium eo nomine absolutum putauit, quod duo ordines illum absoluissent, seque in tabulas esse relaturum, Seruilium esse absolutum, professus est: quod quidem antequam fecit repperit in lege quadam, absolutionem vel damnationem non ex ordinum numero esse, sed ex maiore parte sententiarum aut absoluentium aut condemnantium diiudicandam, qua re permotus opinionem mutauit, neque adeo, quoniam dubius et anceps erat absolutumne Seruilium, an condemnatum declararet, eum in tabulas absolutum retulit, sed tantum ordinum iudicia perscripsit. In quo quidem Praetor ille Romanus duplicem commisit errorem, quorum alter est hic, quod existimauerit, absolutionem et condemnationem rei ex numero ordinum potius, quam sententiarum iudicum esse aestimandam; alter hic, quod putauerit, eum reum neque absolutum esse neque condemnatum in cuius causa omnium iudicum sententiae cum absoluentes, tum condemnantes sint partes, cum hoc vsu fuisse apud Romanos, consuetudineque receptum constet, vt aequo numero sententiarum reus absolueretur, quod ex loco ϑ) CICERONIS supra laudato intelligi potest, vbi dicit: *In consilium erant ituri iudices triginta et duo: sententiis decem et sex absolutio confici potest.* Confirmat eandem rem ι) PLVTARCHVS, qui reum quendam dicit fuisse absolutum, ὑπὲρ τῶν ψήφων γενομένων. Sed ex quo quasi diuerticulo oratio egressa est, in id redeat. Eramus in eo vt ostenderemus ex lege Cottae et Pompeii ex tribus ordinibus fuisse iudices electos, atque adeo tres fuisse Iudicum Decurias, quarum prima Senatorum erat, Equitum

ζ) ad Q. Fr. Lib. II.

η) In Epist. Coelii ad Cicer. VII.

ϑ) in Cluentiana 27.

ι) in Mario.

Digitized by Google

altera, Tribunorum aerarii tertia. Manſit haec ex tribus ordinibus legendorum Iudicum ratio et conſuetudo vsque ad Caeſaris tempus, qui has tres decurias redegit ad duas; in quam rem diſerta ſunt

In Vit. cſ. 41. κ) SVETONII verba haec: *Iudicia ad duo genera iudicum redegit, Equeſtris ordinis et Senatorii: Tribunos aerarii, quod erat tertium, ſuſtulit.* Sed ne hoc quidem inſtitutum Caeſaris diu vim ſuam et auctoritatem obtinuiſſe intelligitur ex eodem λ) SVETONIO, qui dicit, Auguſtum ad tres decurias Iudicum adieciſſe quartam ex inferiore Cenſu, quae Ducenariorum vocaretur, iudicaretque de ſummis leuioribus. De quo loco ipſo antequam diſputamus illa quaeſtio nobis diſceptanda eſt, quomodo SVETONIVS dicere poſſit, Auguſtum ad tres decurias Iudicum adieciſſe quartam, cum ipſe antea tradiderit, Iudicum Decurias a Caeſare ad duas fuiſſe redactas, neque mentionem fecerit tertiae decuriae a quoquam rurſus adiectae, quam adiectam fuiſſe vel ex eo intelligitur, quia dicit Auguſtum ad tres Decurias Iudicum addidiſſe quartam ex inferiori cenſu. Huius igitur

In Aug. 32.

Orat. Phi. I. 8. et 5. rei cognitio ex vno μ) CICERONE eſt petenda, qui aliquoties dicit, ad duas illas Decurias Iudicum a Caeſare conſtitutas adiectam tertiam fuiſſe a M. Antonio; cuius mentionem facit CICERO his verbis: *Ea lege quae promulgata eſt de tertia decuria Iudicum, nonne omnes iudiciariae leges diſſoluuntur?* Ex quo autem genere hominum ea tertia Iudicum decuria conſcripta fuerit, optime docet

Orat. Phi. I. 8. ν) CICERO his verbis: *At quae eſt iſta tertia decuria? Centurionum inquit. Quid? iſti ordini iudicatus lege Iulia, etiam ante Pompeia, Aurelia non patebat? Cenſus praefiniebatur, inquit. Non Centurioni quidem ſolum, ſed equiti etiam Romano. Itaque viri fortiſſimi atque honeſtiſſimi, qui ordines duxerunt, res et iudicant et iudicauerunt. Non quaero, inquit, iſtos. Quicunque ordinem duxit iudicet. At ſi ferret is, quicunque equo meruiſſet, quod eſt laudatius, nemini probaret is. In iudice enim ſpectari et fortuna debet et dignitas. Non quaero, inquit, iſta: addo etiam iudices manipulares ex legione Alaudarum, aliter enim noſtri negant poſſe ſalvos eſſe.* Ex quo loco intelligi poteſt illud, in tertiam hanc Iudicum decuriam viliſſimum quemque, improbiſſimumque fuiſſe ab Antonio coniectum. Quos

) Philip. V. homines accuratius deſcribit idem ξ) CICERO alio loco, vbi Antonium exagitat. *Legem etiam iudiciariam tulit homo caſtus et integer: iudiciorum et iuris auctor, in quo nos fefellit. Anteſignanos, et mani-*

Digitized by Google

et manipulares, et Alaudas, iudices se constituisse dicebat. at illo legit aleatores, legit exsules, legit Graecos. Ex horum hominum genere, in quibus depingendis dicax CICERO, festiuusque est, conscripta erat tertia decuria, quae post Caesaris tempora ad duas illas a Marco Antonio erat adiecta; quae vtrum diu viguerit nec ne, dicere non possum. Si o) TORRENTIVM sequimur, Antonio pro hoste declarato, isti homines ex decuria tertia electi sunt, in eamque Tribuni aerarii iterum conscripti. Augustus his tribus decuriis addidit quartam, quod enim Turnebus dicit, has tres decurias fuisse equitum; quarum vna trib. aerariorum, altera selectorum iudicum, tertia Nongentorum fuerit, in eo egregrie fallitur. Sed Augustus quartam decuriam addidit ad eas tres, de quibus diximus. De qua re SVETONIVS ita: *Ad tres decurias Iudicum quartam addidit ex inferiore censu, quae ducenariorum vocaretur, iudicaretque de leuioribus summis.* Primus omnium quod ego quidem scio, recte expositit π) TVRNEBVS, vir litteratissimus, iudices ρ) Ducenarios, qui non vt Equites quadragena, sed ducena sestertia s. sestertium millia in professionem Censualem detulissent. Dicti scilicet hi Iudices Ducenarii eadem plane ratione a ducenis, qua Centenarii liberti legis Papiae, a centum millibus sestertium, de quibus agit σ) PERIZONIVS. Et hanc ipsam causam esse putat τ) suffragante GRAEVIO, vir immensae lectionis HARDVINVS, quare Paullus Samosatenus Antiochiae Episcopus, de quo apud υ) EVSEBIVM est, maluerit ducenarium se dici, quam Episcopum, quia et ipse adscriptus erat Classi iudicum illius vrbis, qui lites dirimebant. Quod autem φ) CASAVBONVS putat fuisse quandam decuriam Iudicum quaestoriam, in eo humani aliquid passus est. Per decuriam enim quaestoriam apud Enarratorem Iuuenalis, a quo imponi sibi passus est vir doctus, non iudicum esse, sed scribarum Quaestoriorum decuriam intelligendam iam dudum obseruauit praestantissimus χ) VALESIVS et post eum ψ) GRAEVIVS. Caeterum quoniam, auctore ω) PAEDIANO, graue onus erat et incommodum iudicare, multique adeo iudicandi munus detrectabant vix concessit α) Augustus, vt singulis decuriis annua vacatio esset, et vt solitae agi Nouembri ac Decembri mense res omitterentur. Quo quidem loco obseruari debet insignis illa mutatio ab Augusto in hac re facta. Nam cum ante tempus Augusti, quo Iudicia apud tres ordines erant, esset constitutum hoc,

o) ad Sue Aug. XX

π) Aduer XXIX. 16 ρ) Reines. scr. Class. I 39. Duce rios fuisse quites di a modo st pendii. σ) In er tissima illa lege Voc Dissertati p. m. 120. τ) ad S Aug. XX υ) Hist. Ec VII. 27. φ) in C ment. ad S Aug. 32. χ) ad A Marcell. ψ) ad S Aug. 32. ω) ad Li in Ver. c α) Suet. 32.

Digitized by Google

II. c. 1. vetere illo instituto Bruti, qui vti o) LIVIVS auctor est, *caedibus regis diminutum Patrum numerum primoribus equestris gradus lectis ad trecentorum summam expleuit.* Postea Grachus legem tulit, qua trecentis illis senatoribus trecentos alios ex Equestri ordine electos adiiceret, sed ea aut statim reiecta est a populo, aut certe paullo post abrogata, cum constet Liv. Drusum retulisse id, quod Grachus antea facere conatus erat, vt iudicia inter Senatores et Equites communicaret, et ad trecentos, qui tum erant, senatores totidem ex Equitibus, delectu optimi cuiusque habito, adderentur, atque ex his sexcentis, ex quibus vniuersus senatus constaret, iudices in posterum legerentur, cuius rei auctor est π) APPIANVS. Quid? quod Auctor, siue LIVIVS ipse, siue FLORVS sit, Epitomes Lib. LX diserte dicit, ante Grachi tempora senatum fuisse trecentorum hominum. *Tertiam*, inquit, legem tulit Grachus, *quae ordinem Equestrem tunc cum senatu consentientem corrumperet, vt sexcenti ex Equitibus in curiam sublegerentur, et quia illis temporibus trecenti tantum senatores erant, sexcenti Equites trecentis senatoribus admiscerentur*, h. e. *vt Equester ordo bis tantum virium in senatu haberet.* Nondum igitur satis demonstratum ante tempora Grachi trecentos fuisse in senatu iudices, quod MANVTIVS et CORRADVS ex PLVTARCHI loco conficere volebant. Sed is locus aeque ac caeteri a nobis in eam rem adducti nihil docent nisi hoc, tempore Grachi omnium senatorum numerum fuisse hominum trecentorum. Cum igitur ex iis quae huc vsque a nobis sunt disputata appareat, nondum satis esse constitutum quantus numerus senatorum ante Syllae tempora fuerit, neque omnes senatores in iudicum decurias esse relatos constet, neque vllo veterum testimonio sit effectum, in quot decurias Iudices, e senatu electi, fuerint conscripti; neminem tam acerbum esse et iniquum putem, qui seuere a me exigat hoc, vt in tanto veterum de ea re silentio definiam numerum iudicum, quem vnaquaeque decuria comprehenderit.

e bell. Lib. I. II. p. Ed.

§. V.

o, et quotae decuriae sint con-

Declarata sententia nostra de numero Iudicum, vnicuique Decuriae adscriptorum, ipsius ordinis natura eo nos ducere videtur, vt disceptemus quaestionem eam, quis ius habuerit Decurias Iudicum faciendi. Quam quidem quaestionem ita nos commodissime posse soluere putamus, si dicimus, ius decurias faciendi s. Senatores vel Equites, si apud hos iudicia essent, eligendi et in classes Iudicum de-

Digitized by Google

scribendi

scribendi habuisse Praetorem vrbanum. Cui rei confirmandae grauissimum possum, locupletissimumque testem producere ipsum *ϱ*) CICERONEM, qui de hac ipsa re haec tradit: *Praetores vrbanos iuratos debere optimum quemque inter selectos Iudices referre.* Per selectos enim Iudices in hoc quidem CICERONIS loco nullos alios esse quam eos intelligendos qui ex vniuerso ordine siue senatorio, siue equestri, siue denique plebeio eligerentur et in Decurias iudicum conscriberentur in sequentibus luculentis, ni fallimur, rationibus, ostendemus. Pertinet huc locus *σ*) GELLII, vbi, nescio quis, ita loquitur: *Quo primum tempore a Praetoribus lectus sum in iudices.* Neque vero est, quod quis existimet hoc ius decurias Iudicum faciendi semper apud Praetorem vrbanum fuisse, cum interdum idem ius etiam Praetori peregrino concessum fuisse videatur, quod diserte traditur in lege Glaucia, cuius capita vna cum insigni fragmento ex museo P. Bembi edito, ex veteribus curiose collecta edidit *τ*) SIGONIVS. In ea leguntur haec. *Praetor qui ius inter peregrinos dicet CDL viros in perpetuum legito, qui in hac Ciuitate iudicent. Idem facito, vti CDL viros legat, qui quotannis de pecuniis repetundis iudicent.* Quid? quod factum legimus interdum, vt ius eligendi Iudices et in decurias conscribendi neque vrbanus neque peregrinus Praetor habuerit, sed eius rei arbitrium apud populum vniuersum fuerit, quod ei concessum est lege Plotia, de qua *υ*) ASCONIVS tradidit haec: *Cn. Pompeio Strabone, L. Porcio Catone Coss. secundo anni belli Italici, cum Equester ordo in Iudiciis dominaretur, M. Plautius Siluanus legem tulit adiuuantibus nobilibus: quae lex vim eam habuit, quam Cicero significat. Nam ex ea tribus singulae quinos denos ex suo numero creabant suffragio, qui eo anno iudicarent. Ex eo factum est, vt senatores quoque in eo numero essent, et quidam etiam ex ipsa plebe.* Cum vero rarissima huius legis apud veteres fiat mentio non possum dicere, quam diu vim suam, auctoritatemque obtinuerit. Sunt viri quidam docti, qui contendunt Pompeium Consulem etiam ius eligendi Iudices habuisse, cui sententiae suae confirmandae adducunt PLVTARCHI auctoritatem, quae mihi quidem hac in re nulla esse videtur. Nam *φ*) PLVTARCHVS meminit ille quidem trecentorum et sexaginta Iudicum, quos dicit a Pompeio in causa soceri arcessitos, non autem dicit a Pompeio fuisse electos. Luculentius eam sententiam de trecentis et sexaginta iudicibus a Pompeio lectis confirmat *χ*) VELLEIVS, qui tradit, auum suum inter illos trecentos

ϱ) In Cetiana c.

σ) Lib. c. 2.

τ) De Iu Lib. II.

υ) Comn in Corne nam.

φ) in V Pomp.

χ) Lib. c. 76.

trecentos et sexaginta Iudices a Pompeio fuisse lectum. Etsi autem interdum alium etiam ius legendi iudices et in decurias describendi habuisse legimus quam Praetorem vrbanum, tam huic id ius proprium fuisse vel CICERONIS locus supra adductus indicat. Cum autem in antecedentibus confecerimus hoc, non omnes Senatores aut Equites fuisse iudices, sed fuisse quosdam ex iis a Praetoribus lectos, et in decurias conscriptos, relicta nobis est altera quaestio disceptanda, cum hac affinitatis quasi vinculo copulata, quoties illa Iudicum lectio, harumque decuriarum confectio a Praetoribus fuerit suscepta. De qua re etsi sine auctoritate veterum nihil certi pronunciare possum, tamen longe absum vt dubitem, quin singulis annis ista decuriarum quasi recognitio, nouaque iudicum lectio a nouo Praetore fuerit facta. Nam cum Iudicum ea esset ratio, vt, qui in magistratu essent, non possent Iudicis munus obire, facile intelligitur, multos, qui hoc anno Iudicum decuriis fuerint adscripti, si sequenti anno magistratum inirent, non potuisse munus suum retinere, sed in eorum locum alios fuisse Iudices legendos, atque adeo decurias s. classes Iudicum mutandas. Deinde cum harum decuriarum conscribendarum ius fuerit apud Praetores vrbanos, atque adeo tota res ex ipsorum arbitrio pependerit, quis dubitet, quin, vti a multis aliis institutis antecedentium Praetorum recesserint, neque ea semper sint, et vbique secuti, ita in decuriis quoque iudicum conficiendis suo iure, arbitrioque sint vsi, multosque iudices, ab aliis Praetoribus in numerum selectorum Iudicum relatos, e decuriis eiecerint, aliosque pro sua quisque lubidine in eas conscripserint. Fuisse hoc more apud Romanos, consuetudineque receptum, vt singulis annis nouae iudicum decuriae conficerentur, ex eo quoque colligi posse putem, quia in lege Glaucia Praetori, qui inter peregrinos Ius dicit, iniungitur hoc, vt CDL viros in perpetuum legat. Quibus verbis, *in perpetuum legito*, eius legis auctor videtur voluisse illam consuetudinem singulis annis decurias Iudicum de nouo conficiendi abrogare. Caeterum quod diximus decurias Iudicum a Praetoribus fuisse conscriptas, id tantum intelligi volumus de reip. liberae temporibus, cum Imperatorum temporibus id ius praetoribus fuerit ademptum et ab Imperatoribus ipsis vsurpatum, cuius rei apud ψ) SVETONIVM sunt testimonia.

it. Aug. et 32. Claud. et 15.

§. VI.

o ordine Iudicum

Quae huc vsque non tam veterum auctoritate adiuti quam sola fere coniectura ducti disputauimus, ea non dubito, quin multis dubitationibus,

Digitized by Google

cationibus, atque adeo disputationibus sint locum relictura; ad quae autem nos nunc ordinis ratio ducit, ea, quoniam veterum auctorum testimonio commendantur, assensum sibi esse conciliatura confido. Ipsius ordinis natura postulat a nobis hoc, vt grauissimam hanc, omnique studio dignissimam quaestionem disceptemus, ex quo ordine electi, et in decurias conscripti fuerint iudices. Quae res quando est ad cognoscendum vtilis et ad disputandum ampla nostrarum esse partium existimamus, vt in illustranda ea diutius paullo et diligentius versemur, omnesque in ea factas mutationes commemoremus. Iam primum ab eo tempore, quo primum hae decuriae Iudicum sunt factae, quod factum esse diximus tum, cum Quaestiones perpetuae sunt constitutae, ab eo igitur tempore conscriptas fuisse Iudicum Decurias e ω) senatu vel ex eo intelligitur, quod tunc temporis vsque ad Grachorum aetatem iudicia apud senatores solos fuerint. Postea vero A. V. C. DC XXXI ex sententia α) RIGHII iudicia a senatoribus, ob iudicandi iniquitatem in summum odium adductis, sunt translati ad Equites ex lege Cai. Grachi, qui quod frater ipsius, Tiber. Grachus, frustra conatus erat, suscepit ita, vt euentus consilio eius responderet. PLVTARCHI enim locus, qui indicare videtur, Tiberium Grachum iudicia cum Senatoribus et Equitibus communicasse, commoda aliqua interpretatione est explicandus, nisi grauissimum hunc auctorem grauissimi erroris postulare velimus. Cuius verba in hanc rem sunt β) haec: τοῖς κρίνουσι τότε σύγκλητικοῖς ὄσι καταμιγνὺς ἐκ τῶν ἱππέων τὸν ἴσον ἀριθμόν. Quae verba non sunt capienda ita, quasi Tiber. Grachus senatoribus, iudicia tunc temporis obtinentibus, totidem Equites, idem iudicandi munus suscepturos, adiecerit, sed ea verba nihil indicant nisi hoc, Tiber. Grachum voluisse iudicia cum Senatoribus et Equitibus communicare; quod autem suscepit, id perficere non potuisse historia docet. Est autem haec neque Graecis neque Latinis insolens loquendi forma, qua dicunt vnum aliquem fecisse hoc vel illud, qui id facere tantum susceperit, neque tamen perfecerit. Neque aliter capiendus est γ) DIO, qui de eodem Tiber. Gracho, eiusque conatu scribit: τὰ δικαστήρια ἀπὸ τῆς βουλῆς ἐπὶ τὸς ἱππέας μετῆγε h. e. *Iudicia a senatu ad Equites transtulit* i. e. transferre voluit. Eadem loquendi ratione vsus est δ) SVETONIVS: *Primo praeturae die Q. Catulum de refectione Capitolii ad disquisitionem populi vocauit, rogatione promulgata, qua curationem eam in alium transferebat* h. e. transferre volebat, ad quem locum confe-

decuriae sint conscriptae.

ω) conf. eam rem Dionys. Antiq. Rom. Lib. II. p. 87. et Plutarch. p. 6 Edit. Gron

α) Ann. Roman. To III. p. 59.

β) In vit. Grach. pag 832.

γ) Excerp Peiresc. pag 625.

δ) In Cae c. XV.

conferendi sunt Interpretes. Nullam igitur iudiciorum mutationem fecit Tiber. Grachus, sed tantum facere conatus est; ipsius autem frater Caius Grachus fecit aliquam iudiciorum commutationem, non eam tamen, quam PLVTARCHVS factam ab eo vult. Scribit ε) enim a Caio Gracho iudicia cum Senatoribus et Equitibus fuisse communicata. In quo sine dubio grauissimus iste auctor lapsus est; quem insignem errorem iamdudum est cum animaduertit ζ) MANVTIVS. Nam Caius Grachus iudicia cum Senatoribus et Equitibus non partitus est, sed ab iis ad solos Equites transtulit; quod diserte verbis, cum alii, tum η) APPIANVS tradit: τὸ δικαστήρια ἀδοξοῦντα ἐπὶ διαφθορᾷ ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῶν βελευτῶν μετέφερε, τὸ ὑπόγυον μάλιστα αὐτοῖς ἐνεδίδου, ὅτι Κορνήλιος Κόττας καὶ Σαλιτάτωρ καὶ τρίτος ἐπὶ τούτοις Μάνιος Ἀκύλιος ὁ τὴν Ἀσίην ἕλων, σαφῶς διαφθαρέντες, ἀφέθησαν ὑπὸ τῶν δικασάντων· οὔτε πρέσβεις οἱ κατ' αὐτὸν ἔτι παρόντα σὺν φθόνῳ ταῦτα περιόντες ἐνεκάγησαν· ἅπερ ἡ βελὴ μάλιστα αἰδημόνη ἐς τὸν νόμον ἐνεδίδου καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ἐκύρωσε καὶ μετηνέχθη μὲν ὧδε ἐς τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῆς βουλῆς τὰ δικαστήρια. h. e. *Iudicia, ob infames corruptelas, ad Equites a senatoriis iudiciis transferre conatus est, opprobrando illis exempla recentissima quaeque, Aurelium Cottam, Salinatorem, M' Aquilium qui Asiam deuicerat, repetundarum reos, elapsos corruptis iudicibus, attestabantur et prouinciarum legati etiam tum in vrbe morantes indignabundi cum magna iudicum inuidia. Ea res pudorem incussit Senatui, quominus obsisteret plebiscito de transferendis iudiciis, atque ita ad Equites deuenerunt.* Ex hac lege Sempronia solis Equitibus iudicia annos XVII erant commissa, atque adeo ex iis solis Decuriae Iudicum erant conscriptae cum ecce existeret θ) Q. Seruilius Caepio qui A. V. C. DCXLVII legem tulit eam, vt quae iudicia XVII ante lege Sempronia a senatu ad Equites translata essent, cum vtroque ordine communicarentur. Sed dubitari potest an haec lex fuerit perlata, cum constet M. Liuium Drusum paullo post, A. V. C. DCLXII ex sententia PIGHII, idem, sed frustra, tulisse, de qua re insignis est apud eundem ι) APPIANVM locus. Quid ergo dicamus? contendamusne legem illam Q. Seruilii Caepionis A. V. DCXLVII de iudiciis cum vtroque ordine communicandis latam, fuisse perlatam, cum non multo post eiusdem formae legem, quamquam infelici successu, a Liuio Druso latam esse constet? Ego quidem non video quare me poenitere possit sententiae κ) IO. AVG. ERNESTI, Doctoris mei fidelissimi, qui luculentissime

ε eius vit. 44.

De Legg. n. c. XV.

e bell. Ci- Lib. I. 18. Ed. l.

Tacitus n. Lib. XII. 60.

Ciuil. L. I. 630.

In ind. g. Cice.

Digitized by Google

lentissime docet, legem Q. Seruilii Caepionis, de iudiciis cum vtroque ordine communicandis fuisse quidem perlatam, non autem diu vim suam et auctoritatem obtinuisse, cum C. Seruilius Glaucia Praetor A. V. C. DCLIII lege quadam solis Equitibus iudicia reddiderit, adeo vt postea M. Liuius Drusus A. V. DCLXII conatus sit, etsi nullo euentu, iudicia, solis Equitibus permissa, cum vtroque ordine communicare. Quod autem frustra tentauerat M. Liu. Drusus, id biennio post felicius suscepit M. Plautius Siluanus, qui A. V. C. DCLXIV Strabone et Catone Coss. tulit et pertulit legem, qua iudicia cum Equitibus et Senatoribus sunt communicata. Cuius legis λ) CICERO mentionem facit his verbis: *Memoria teneo cum primum Senatores cum Equitibus Romanis lege Plotia iudicarent, hominem Diis ac nobilitati perinuisum Cn. Pompeium causam dicere lege Varia de maiestate.* Ad quem locum ASCONIVS commentatur haec. *M. Plautius Siluanus tribunus plebis Cn. Pompeio Strabone, L. Porcio Catone Coss. anno secundo belli Italici, cum Equester ordo in Iudiciis dominaretur, legem tulit adiuuantibus nobilibus, eaque lex eam vim habuit, quam Cicero significat. Nam ex ea lege tribus singulae ex suo numero quinos denos crearunt, qui eo anno iudicarent. Ex eo factum est, vt Senatores quoque in eo numero essent, et quidam etiam ex ipsa plebe.* Cum autem rarissime huius legis mentionem faciant Auctores non potest pro certo affirmari, quam diu haec lex valuerit. Illud vero in nullam disceptationem venit A. V. C. DCLXXII μ) Syllam, odio forte cum in Equites tum in plebem concitatum, legem tulisse, qua Iudicia solis Senatoribus reddidit. Postea vero, cum haec iudicia diligentiae Senatorum, fideique commissa tam male administrarentur, vt periculum esset ne ipsis iterum ν) eriperentur, et Equitibus traderentur, quod vt lege quadam fieret permisisse iam Pompeium Auctor est ξ) PLVTARCHVS, L. Aurelius Cotta Praetor Pompeio et Crasso II Coss. A. V. C. DCLXXXIII. legem tulit eam, qua omnibus ordinibus iudicandi potestatem fecit. Ex eo enim tempore tres Decuriae fuerunt conscriptae, Senatorum prima, Equitum altera, Tribunorum aerarii tertia. Iudicum horum ex tribus ordinibus in decurias conscriptorum haec erat ratio, vt, quoties iudicia erant habenda, ex his tribus ordinibus simul Iudices a Praetore, cui ea quaestio obtigerat, legerentur. Formam iudicii, in quo Iudices ex tribus ordinibus electi sederunt, inuenimus apud ο) CICERONEM, cuius locus in hanc rem plane egregius est. Annis aliquot post Pompeius Consul A. V. C. DCXCVIII tulit vt ex trium ordinum decuriis

λ) In f
Orat.
Cornel.
iest. rec

μ) Taci
An. Lil
c. 22.

ν) Cic. I
in Verr.
ξ) in v
Pomp. p

ο) Epist
Att. Lil
16.

Digitized by Google

decuriis amplissimi census iudices legerentur CCCLX, inter quos VELLEIVS auum suum a Pompeio fuisse lectum dicit, et PLVTARCHVS in eius vita trecentorum et sexaginta Iudicum meminit. Eiusdem legis mentionem facit π) ASCONIVS PAEDIANVS, et tunc omnes omnium ordinum iudices fuisse octingentos et quinquaginta diserte dicit ϱ) CICERO. *Iudices DCCCL qui praecipue Cnaeo nostro delectabantur.* Hic vero illud quis quaerat, quomodo factum sit, vt; cum illius legis Aurelii Cottae nullam mutationem aut abrogationem factam esse inueniamus, Pompeius retulerit, vt iudicia cum tribus ordinibus communicarentur? Neque enim vlla causa satis idonea esse videtur, cur Pompeius id ius tribus ordinibus concesserit, quod per aliquot annos iam beneficio legis Aureliae habuissent. Et hoc ipsum forte est, quod σ) virum egregie doctum, in eam sententiam perduxit, vt crederet, lege Aurelia ad duos tantum ordines iudicia fuisse redacta Tribunis aerarii fere equitum in numero habitis. Et inter veteres ipsos non vna eademque est de lege Aurelii Cottae sententia. Nam apud auctorem τ) Epitom. Liuian. traditur, Iudicia per Aurelium Cottam praetorem ad Equites Romanos fuisse translata. VELLEIVS autem dicit ea lege iudicandi munus ordini et Senatorio et Equestri fuisse communicatum. De qua re tradit υ) haec: *Per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod C. Grachus ereptum Senatui ad Equites, Sylla ab illis ad Senatum transtulerant, aequaliter inter vtrumque ordinem partitus est.* φ) ASCONIVS diserte dicit, iudicia fuisse communicata lege Aurelia cum Senatoribus, Equitibus et Tribunis aerarii. Quid igitur in tanta ipsorum veterum discrepantia dicamus? Huius rei difficultatem ita posse tolli quondam putabam, vt diceretur, lege Aurelia iudicia, quae tunc apud solos Senatores fuerant, cum Equitibus fuisse communicata, postea vero lege iudiciaria Pompeii ea iudicia tribus ordinibus facta fuisse communia, adeo vt in quaque quaestione iudices ex ordine Senatorio, Equestri, plebeio s. Tribunis aerarii legerentur. Haec fuit olim mea de ea re sententia, cuius me nunc poenitet; Neque enim esse puto quare ob aliquam inter veteres discrepantiam decurram eo, vt contra auctoritatem ASCONII dicamus, ad duos tantum ordines, senatorium scilicet et equestrem, iudicia venisse lege Aurelia. Itaque cum Pompeius legem de iudiciis, tribus ordinibus communicandis, iamdudum ab Aurelio Cotta latam, tulerit, eius rei causa esse potuit forte haec, quod vt fere fit, ea lex paullatim in desuetudinem abierit, isque mos iudicum, ex

tribus

Digitized by Google

tribus ordinibus legendorum, fuerit neglectus, quem Pompeius lege sua reuocare, atque adeo legi Aureliae vim suam auctoritatemque reddere voluerit, nisi forte dicere quis velit vtriusque lege, et Aurelii Cottae et Pompeii, iudices ex tribus ordinibus fuisse electos, ita tamen vt ex lege Pompeii aliter quam ex lege Aurelia eligerentur, quod indicat χ) ASCONIVS his verbis: *Pompeius tulit, vt ex amplissimo Censu ex Centuriis aliter quam antea lecti iudices, aeque tamen ex illis tribus ordinibus res iudicarent.* Ex quibus verbis intelligitur hoc, fuisse quidem antequam Pompeius legem iudiciariam tulerit iudicia apud tres ordines, sed hac Pompeii lege aliam praescriptam fuisse iudicum ex iis legendorum rationem, quam quae ex lege Aurelia facta fuerit; quomodo autem haec iudicum legendorum ratio ab altera illa fuerit diuersa quodammodo ex ipsius ψ) CICERONIS loco, ad quem illa commentatus est ASCONIVS, intelligi potest. *Ecquid vides, ecquid sentis, lege iudiciaria lata, quos post hac iudices simus habituri? non aeque legetur quisquis voluerit: nec, quisquis potuerit, non legetur. nulli coniicientur in illum ordinem, nulli eximentur: non ambitio ad gratiam, non iniquitas ad simulationem coniicietur. Iudices iudicabunt ii, quos lex ipsa, non quos hominum libido delegerit.* conf. ad illum locum ABRAMVS. Supra nos, auctore VELLEIO, dicere meminimus, Iudices a Pompeio fuisse lectos trecentos et sexaginta; in quo quidem illi quaestioni adhuc locus relictus videtur, vtrum hi trecenti et sexaginta a Pompeio lecti Iudices ex ordine tantum Senatorio, an ex tribus ordinibus sumpti fuerint, ita vt omnium ordinum Iudices trecenti et sexaginta fuerint. Et ego quidem longe absum vt dubitem, quin trecenti illi et sexaginta Iudices a Pompeio ex Senatu tantum fuerint conscripti, et ex reliquis duobus ordinibus aeque fere magnus iudicum numerus fuerit confectus. Quod ne a sola coniectura ductum videatur, quae saepe in lubrico posita ad falsum delabitur, certis testimoniis antiquitatis confirmandum puto. Et in eo quidem non me quemquam habiturum esse arbitror repugnantem, eo tempore, quo iudicia tribus ordinibus iam erant communicata, inter Senatores ad minimum fuisse trecentos Iudices. Cui rei confirmandae adducere possum auctoritatem COELII, qui in ω) Epistola ad Ciceronem mentionem facit Senatorum eorum, qui in trecentis Iudicibus fuerunt. Quid? quod CICERO ipse, cuius testimonium in hac re longe grauissimum est, de his iudicibus a Pompeio lectis ita loquitur, vt facile appareat, per illos trecentos, quorum meminit

χ) Sub fi Comm. in Pison.

ψ) orat. i Pison. c. 3

ω) Epist. ad Diu. L. VIII ep. 8.

by Google

meminit COELIVS, non omnino omnes iudices ex tribus ordinibus, ſed ex ſenatorio ſolo conſcriptos eſſe intelligendos. *Iudices DCCCL,* Lib. VIII. Att. 16. α) inquit, *qui praecipue Cnaeo noſtro delectabantur.* Qui locus me confirmat in eo, quod ſemper credidi, per illos trecentos et ſexaginta Iudices, quorum apud VELLEIVM mentionem fieri diximus, non alios eſſe, quam eos intelligendos Iudices, qui e ſolo ordine Senatorio in Iudicum numerum ſint relati. Caeterum non facile quemquam poſſe definire arbitrer numerum eorum Iudicum, qui in quaeſtione vnaquaque ſederint, cum conſtet non ſemper vnum fuiſſe, eundemque in iudiciis iudicum numerum. In Cluentiana cauſa iudices ſederunt in Cluentiana c. 27. duo et triginta, quod β) CICERO docet his verbis: *In conſilium erant ituri iudices triginta et duo ſententiis decem et ſex abſolutio confici poteſt.* In cauſa Miloniana ſederunt quinquaginta et vnus. in cauad Attic. I. ſa Clodiana LVI vt eſt apud γ) CICERONEM, ſiue vt δ) PLVTARCHVS dicit LV. In alio quodam iudicio, cuius mentio fit apud in vit. Ci. p. 875. ad Attic. 15. eundem CICERONEM ſederunt quinquaginta, vti ε) CICERO dicit, abſoluerunt XXII, condemnarunt XXVIII. Pro varietate igitur et natura iudicii et ipſe numerus iudicum diuerſus fuiſſe videtur, ita vt nunc plures, nunc pauciores iudices ſederint; illud tamen obſeruatum fuiſſe videtur, vt, quoties ex tribus ordinibus iudices erant ſumendi, eligerentur ita, vt numerus Iudicum Senatoriorum excederet numerum iudicum ex ordine Equeſtri conſcriptorum, et horum denique numerus ſuperaret numerum Iudicum ex ordine plebeio electorum. Cuius rei inſigne exemplum eſt in cauſa Miloniana, in qua Iudices ſederunt XVIII Senatores, XVII Equites, XVI Tribuni aerarii. An vero haec eligendi Iudices ratio in omnibus iudiciis ſeruata fuerit quis eſt qui in tanto veterum ſilentio affirmare audeat? Hic vero neſcio an operae pretium fuerit adiicere hoc, cum apud trium ordinum Iudices vnus aliquis reus cauſam diceret, fieri potuiſſe, vt, etſi duorum ordinum pluribus ſententiis abſolueretur, vnius tamen ordinis ſententiis condemnaretur. Cuius rei exemplum ſit hoc? Fingamus in conſilium a Praetore Iudices mitti Senatores XX, Equites XIX, Tribunos aerarii XIIX. Ex Senatoribus reum abſoluunt XII, condemnant IIX. Ex Equitibus abſoluunt XI, condemnant IIX. E Tribunis aerarii abſoluunt III, condemnant XV. Hic ſi numerum ordinum, qui ſecundum reum pronunciarunt, ſpectes, reus eſt abſolutus, cum duo abſoluerint, vnus condemnarit; nihilo tamen minus reus eſt condemnatus. Qui ſic? quia res non ex numero ordinum,

qui

Digitized by Google

qui absoluunt, sed ex numero sententiarum diiudicatur. Eiusdem rei exemplum est apud ζ) CICERONEM; ex quo dilucide apparet in reo aut absoluendo aut condemnando non tam numerum ordinum, quam sententiarum fuisse spectatum. Quae cum ita sint quis non magnopere miretur η) Laterensem, Praetorem Romanum, in suis tanquam aedibus tam egregie hospitem et peregrinum fuisse, vt huius domestici quasi instituti ignoratione turpiter se deridendum praebuerit. Cum enim ex tribus ordinibus, apud quos tunc temporis iudicia erant, duo Seruilium, praeuaricationis et iudicii corrupti postulatum, absoluissent, vnus condemnasset, omnium autem iudicum sententiae essent pares, Laterensis eius quaestionis praetor legum, consuetudinisque ignarus, credidit in absoluendo reo non tam sententiarum esse, quam ordinum numerum spectandum, atque adeo Seruilium eo nomine absolutum putauit, quod duo ordines illum absoluissent, seque in tabulas esse relaturum, Seruilium esse absolutum, professus est: quod quidem antequam fecit repperit in lege quadam, absolutionem vel damnationem non ex ordinum numero esse, sed ex maiore parte sententiarum aut absoluentium aut condemnantium diiudicandam, qua re permotus opinionem mutauit, neque adeo, quoniam dubius et anceps erat absolutumne Seruilium, an condemnatum declararet, eum in tabulas absolutum retulit, sed tantum ordinum iudicia perscripsit. In quo quidem Praetor ille Romanus duplicem commisit errorem, quorum alter est hic, quod existimauerit, absolutionem et condemnationem rei ex numero ordinum potius, quam sententiarum iudicum esse aestimandam; alter hic, quod putauerit, eum reum neque absolutum esse neque condemnatum in cuius causa omnium iudicum sententiae cum absoluentes, tum condemnantes sint partes, cum hoc vsu fuisse apud Romanos, consuetudineque receptum constet, vt aequo numero sententiarum reus absolueretur, quod ex loco ϑ) CICERONIS supra laudato intelligi potest, vbi dicit: *In consilium erant ituri iudices triginta et duo: sententiis decem et sex absolutio confici potest.* Confirmat eandem rem ι) PLVTARCHVS, qui reum quendam dicit fuisse absolutum, ἴσων τῶν ψήφων γενομένων. Sed ex quo quasi diuerticulo oratio egressa est, in id redeat. Eramus in eo vt ostenderemus ex lege Cottae et Pompeii ex tribus ordinibus fuisse iudices electos, atque adeo tres fuisse Iudicum Decurias, quarum prima Senatorum erat, Equitum

ζ) ad Q. Fratr. Lib. II.

η) In Epist. Coelii ad Cicer. VII.

ϑ) in Cluentiana 27.

ι) in Mario.

Digitized by Google

altera, Tribunorum aerarii tertia. Manſit haec ex tribus ordinibus legendorum Iudicum ratio et conſuetudo vsque ad Caeſaris tempus, qui has tres decurias redegit ad duas; in quam rem diſerta ſunt

In Vit. eſ. 41. κ) SVETONII verba haec: *Iudicia ad duo genera iudicum redegit, Equeſtris ordinis et Senatorii: Tribunos aerarii, quod erat tertium, ſuſtulit.* Sed ne hoc quidem inſtitutum Caeſaris diu vim ſuam et auctoritatem obtinuiſſe intelligitur ex eodem λ) SVETONIO, qui di-

In Aug. 32. cit, Auguſtum ad tres decurias Iudicum adieciſſe quartam ex inferiore Cenſu, quae Ducenariorum vocaretur, iudicaretque de ſummis leuioribus. De quo loco ipſo antequam diſputamus illa quaeſtio nobis diſceptanda eſt, quomodo SVETONIVS dicere poſſit, Auguſtum ad tres decurias Iudicum adieciſſe quartam, cum ipſe antea tradiderit, Iudicum Decurias a Caeſare ad duas fuiſſe redactas, neque mentionem fecerit tertiae decuriae a quoquam rurſus adiectae, quam adiectam fuiſſe vel ex eo intelligitur, quia dicit Auguſtum ad tres Decurias Iudicum addidiſſe quartam ex inferiori cenſu. Huius igitur

Orat. Phi- I. 8. et 5. rei cognitio ex vno μ) CICERONE eſt petenda, qui aliquoties dicit, ad duas illas Decurias Iudicum a Caeſare conſtitutas adiectam tertiam fuiſſe a M. Antonio; cuius mentionem facit CICERO his verbis: *Ea lege quae promulgata eſt de tertia decuria Iudicum, nonne omnes iudiciariae leges diſſoluuntur?* Ex quo autem genere hominum ea tertia Iudicum decuria conſcripta fuerit, optime docet

Orat. Phi- I. 8. ν) CICERO his verbis: *At quae eſt iſta tertia decuria? Centurionum inquit. Quid? iſti ordini iudicatus lege Iulia, etiam ante Pompeia, Aurelia non patebat? Cenſus praefiniebatur, inquit. Non Centurioni quidem ſolum, ſed equiti etiam Romano. Itaque viri fortiſſimi atque honeſtiſſimi, qui ordines duxerunt, res et iudicant et iudicauerunt. Non quaero, inquit, iſtos. Quicunque ordinem duxit iudicet. At ſi ferret is, quicunque equo meruiſſet, quod eſt laudatius, nemini probaret is. In iudice enim ſpectari et fortuna debet et dignitas. Non quaero, inquit, iſta: addo etiam iudices manipulares ex legione Alaudarum, aliter enim noſtri negant poſſe ſalvos eſſe.* Ex quo loco intelligi poteſt illud, in tertiam hanc Iudicum decuriam viliſſimum quemque, improbiſſimumque fuiſſe ab Antonio coniectum. Quos

Philip. V. homines accuratius deſcribit idem ξ) CICERO alio loco, vbi Antonium exagitat. *Legem etiam iudiciariam tulit homo caſtus et integer: iudiciorum et iuris auctor, in quo nos fefellit. Anteſignanos, et mani-*

Digitized by Google

et manipulares, et Alaudas, iudices se constituisse dicebat. at ille legit aleatores, legit exsules, legit Graecos. Ex horum hominum genere, in quibus depingendis dicax CICERO, festiuusque est, conscripta erat tertia decuria, quae post Caesaris tempora ad duas illas a Marco Antonio erat adiecta; quae vtrum diu viguerit nec ne, dicere non possum. Si o) TORRENTIVM sequimur, Antonio pro hoste declarato, isti homines ex decuria tertia electi sunt, in eamque Tribuni aerarii iterum conscripti. Augustus his tribus decuriis addidit quartam, quod enim Turnebus dicit, has tres decurias fuisse equitum; quarum vna trib. aerariorum, altera selectorum iudicum, tertia Nongentorum fuerit, in eo egregrie fallitur. Sed Augustus quartam decuriam addidit ad eas tres, de quibus diximus. De qua re SVETONIVS ita: *Ad tres decurias Iudicum quartam addidit ex inferiore censu, quae ducenariorum vocaretur, iudicaretque de leuioribus summis.* Primus omnium quod ego quidem scio, recte exposuit π) TVRNEBVS, vir litteratissimus, iudices ϱ) Ducenarios, qui non vt Equites quadragena, sed ducena sestertia s. sestertium millia in professionem Censualem detulissent. Dicti scilicet hi Iudices Ducenarii eadem plane ratione a ducenis, qua Centenarii liberti legis Papiae, a centum millibus sestertium, de quibus agit σ) PERIZONIVS. Et hanc ipsam causam esse putat τ) suffragante GRAEVIO, vir immensae lectionis HARDVINVS, quare Paulus Samosatenus Antiochiae Episcopus, de quo apud υ) EVSEBIVM est, maluerit ducenarium se dici, quam Episcopum, quia et ipse adscriptus erat Classi iudicum illius vrbis, qui lites dirimebant. Quod autem φ) CASAVBONVS putat fuisse quandam decuriam Iudicum quaestoriam, in eo humani aliquid passus est. Per decuriam enim quaestoriam apud Enarratorem Iuuenalis, a quo imponi sibi passus est vir doctus; non iudicum esse, sed scribarum Quaestoriorum decuriam intelligendam iam dudum obseruauit praestantissimus χ) VALESIVS et post eum ψ) GRAEVIVS. Caeterum quoniam, auctore ω) PAEDIANO, graue onus erat et incommodum iudicare, multique adeo iudicandi munus detrectabant vix concessit α) Augustus, vt singulis decuriis annua vacatio esset, et vt solitae agi Nouembri ac Decembri mense res omitterentur. Quo quidem loco obseruari debet insignis illa mutatio ab Augusto in hac re facta. Nam cum ante tempus Augusti, quo Iudicia apud tres ordines erant, esset constitutum hoc,

o) ad Sue Aug. XX

π) Aduer XXIX. 16

ϱ) Reines. scr. Class. 39. Duce rios fuisse quites di a modo st pendii.

σ) In en tissima ill lege Voc

τ) ad S Aug. XX

υ) Hist. Ec VII. 27.

φ) in C ment. ad S Aug. 32.

χ) ad A Marcell.

ψ) ad S Aug. 32.

ω) ad Li in Ver. c

α) Suet. 32.

hoc, vt, quoties in quaestione aliqua iudices eligendi erant, non ex vna decuria, sed ex tribus sumerentur, Augustus totam illam rem commutauit ita, vt, cum Iudicibus opus erat in iudicio aliquo, non ex omnibus quatuor decuriis conscriberentur, sed ex vna tantum, et ex ea quidem per totum illum annum, ita vt caeteris tribus annua esset vacatio; idque concessit, vti SVETONIVS dicit, plerisque iudicandi munus detrectantibus. Cum igitur graue onus, et incommodum esset iudicare, Caligula id onus aliquo modo subleuaturus quintam decuriam aliquot annis post addidit. De qua re apud eun-
n Vit. Ca- dem est β) SVETONIVM: *Vt leuior*, inquit, *labor iudicantibus fo-*
il. c. 15. *ret, ad quatuor priores quintam decuriam addidit.* PLINIVS aliam causam affert, quare Caligula hanc decuriam addiderit. de qua re paullo post dicetur. Quae huc vsque de quinque his decuriis disputauimus, id ipsum confirmat, etsi paullo obscurius, γ) PLINIVS:
Hist. N. XIII. 2. *Decuriae quoque ipsae*, inquit, *pluribus discretae nominibus fuere, Tribunorum aeris, et Selectorum et Iudicum.* Per has enim tres decurias nullas alias esse intelligendas quam eas, in quas Iudices ex ordine Senatorio, Equestri, et plebeio fuerint conscripti, in sequentibus demonstraturos nos esse speramus. Quartae autem decuriae mentionem facit his verbis: *Nongenti vocabantur ex omnibus selecti, ad eustodiendas cistas suffragiorum in Comitiis. Caius Princeps decuriam quintam adiecit.* Sed quoniam, vti diximus, haec res obscurius a PLINIO docetur, quam vt ab omnibus intelligi possit, verendumque adeo est, ne cui haec de loco PLINII sententia non satis firma videatur, operae pretium nos esse facturos putamus, si paullo post totum illum PLINII locum diligentius perpendamus, et ex eo sententiam confirmemus nostram. Et hic quidem maximus fuit decuriarum Iudicum numerus. Etsi enim Iudices precibus impetraturos se esse confidebant hoc a Galba, vt sextam Iudicum decuriam adiiceret, tamen irritas ipsorum preces cecidisse dicit δ) SVETONIVS:
In Galba 4. *Iudicibus sextam decuriam adiici non modo non negauit, sed etiam concessum a Claudio beneficium, ne hieme, initioque anni ad iudicandum euocarentur, eripuit.* Neque post Galbae tempus memini me vnquam legere vllam fuisse harum decuriarum Iudicum accessionem factam, id potius in lectione Veterum obseruasse mihi videor, post id tempus sensim paullatimque hunc morem iudices ex Decuriis eligendi in desuetudinem abiisse, neque tam ex norma legum, quam lubidine

Digitized by Google

Iubidine Principis fuisse iudicia habita. Et hoc quidem Galbae tempus terminos constituat, quibus haec nostra de origine, incrementis, et commutationibus decuriarum disputatio contineatur. Quodsi forte sequentium Imperatorum temporibus aliquid in his decuriis Iudicum acciderit, quod animaduersione aliqua, commentatione neque dignum videatur, id, quantum poterimus, studiosissime colligemus, disceptationique eruditorum alio tempore subiiciemus.

§. VII.

Magnus ille *z*) CASAVBONVS quaerit quodam loco quae differentia inter has decurias et quasi εἰδοποιὸν διαφορὰ fuerit, deque ea re disputat ita, vt ingenue fateatur, se eius quaestionis soluendae rationem satis commodam nondum inuenisse. Quod si CASAVBONVS, at quantus Vir! non dubitauit eius rei ignorationem profiteri, quidni ego liberaliter fatear, etsi huius discriminis, inter has Iudicum decurias constituendi, rationem curiose quaesiuerim, tamen non ita felicem me in eo inueniendo fuisse, vt mihi ipsi satisfecerim, nedum vt aliis satisfacturum me esse possim sperare. Cum vero ea res susceptae tractationi confusa sit, implicataque ita, vt non commode seiungi ab ea possit, etsi non poterit a me disceptari ita, vt eruditis satisfiat, tamen non committam, vt, raucorum de foro causidicorum more, plane relicta esse a me, desertaque videatur. Ego quidem de discrimine inter has decurias sic statuo, id a duabus rebus esse repetendum, quarum prima est dignitas, altera autem, census. Quemadmodum enim Senatores dignitate praestabant Equitibus, hi autem hominibus plebeiis, ita non est dubium, quin eam ipsam ob causam decuria Iudicum Senatoriorum honestior fuerit decuria Equitum, et haec honestior decuria Tribunorum aerarii. Sed non dignitatem solum, sed census etiam constituisse aliquod discrimen inter decurias Iudicum satis luculenter demonstrare putem illum SVETONII locum, supra iam laudatum, qui tradit, Augustum ad tres Decurias Iudicum addidisse quartam ex inferiore censu, quae Ducenariorum vocaretur, iudicaretque de summis leuioribus. Quo etiam pertinere arbitror locum illum CICERONIS aliquoties adductum: *In iudice spectari et fortuna debet et dignitas.* Neque scio an huc faciant verba *ζ*) SENECAE

Quae fi harum d riarum d rentia inqu tur.

z) Ad Su Aug. cap. XXXII.

ζ) Lib. III. De benefi

NECAE haec: *Non potest ad haec Iudex sumi ex turba Selectorum, quem census in album et equestris haereditas misit.* An vero ab initio statim huius moris introducti census iudicum legendorum spectatus fuerit nec ne, id in disceptationem aliquam, dubitationemque adduci posse videtur. Postea enim rationem census fuisse in lectione Iudi-
Philip. I, 8. cum habitam, id quidem nullam dubitationem habet, cum η) CICERO diserte doceat lege Aurelia, Pompeia et Iulia constitutum fuisse hoc, vt in legendis Iudicibus ratio haberetur census, qui esset definitus. Ego quidem quondam in ea fui opinione vt putarem, ab initio statim censum in Iudice eligendo fuisse spectatum, cuius sententiae meae auctoritatem inuenisse mihi videbar in loco
Libr. XIV, 51. quodam θ) LIVII, qui dicit, T. Quintium Graecorum ciuitates constituisse, Senatumque et Iudices legisse maxime a Censu. Quod etsi feciſse sciebam Quintium non Romae, sed in Graecia, tamen mihi non dubium esse videbatur, quin in eo Romanorum morem sit, consuetudinemque secutus. Ita quondam sensi; postea autem re-
Lib. XIV. prooemio. tractaui opinionem hanc, auctoritate ι) PLINII permotus, cuius verba in eam rem sunt haec: *posteris laxitas mundi et rerum amplitudo damno fuit, postquam Senator censu legi coeptus, iudex fieri censu.* Cum hac quaestione arctissimo vinculo copulata est illa, an idem scilicet, ordinum fuerit, qui Iudicum census, adeo vt, si quis v. c. censum Senatorium habuerit, etiam iudicis, ex ordine Senatorio legendi, habuerit censum? Et primis quidem temporibus non ego is sum qui dubitet, quin idem ordinum et iudicum fuerit census, postea autem tota res commutata fuisse videtur. Quod quidem col-
Philip. I, 8. ligi posse puto ex loco κ) CICERONIS supra adducto, vbi dicit, lege Pompeia Censum fuisse non Centurioni solum, sed Equiti etiam praefinitum. Quo enim attinuisset Censum ad iudicatum praescribere Equiti, si omnes, qui equestrem censum habebant, iudicare potuissent? Pertinet haec lex Pompeia, ab ASCONIO laudata, supra vero a nobis adducta, qua constitutum erat hoc, *vt ex amplissimo censu ex centuriis aliter quam antea lecti iudices aeque tamen ex tribus ordinibus iudicarent*, quae lex indicare videtur hoc, iudices e Senatorio et equestri ordine non potuisse legi nisi qui essent ex Censu amplissimo, id est, vt ego quidem existimo, qui tantum censum haberent, qui Senatorium et equestrem excederet.

§. VIII.

Digitized by Google

§. VIII.

Inter caetera, quae in iudicibus legendis spectabantur, fuit et aetas legibus definita, quae res facit vt huic quaestioni disceptandae paullulum immoremur. De aetate iudicum viros doctos disputare ita intellexi, vt non satis consentire inter se, conspirareque videantur. Nam λ) SIGONIVS quidem non dubitat affirmare, legitimum ad iudicandum annum fuisse ante tempora Augusti trigesimum quintum. In qua quidem re nititur μ) SVETONII auctoritate, qui in hanc rem scribit haec: *Iudices a tricesimo aetatis anno allegit i. e. quinquennio maturius, quam solebant.* Eiusdem sententiae est ν) REINESIVS, eodem SVETONII loco inductus. Sed iam dudum est cum viri docti animaduerterunt, hunc SVETONII locum male esse affectum, atque adeo emendatione aliqua indigere. Legitimum enim iudicandi muneri obeundo annum fuisse vigesimum quintum cum ex multis aliis, tum ex ξ) Digestis apparet. Qua re inductus IACOBVS ο) CVIACIVS, Iurisconsultorum litteratorum facile princeps, in loco Suetoniano non tricesimo esse, sed vicesimo legendum putat. Cui emendationi assensus sui quasi calculum addiderunt viri summi π) CASAVBONVS et ϱ) BYNKERSHOEKIVS: Qui cum de aetate iudicum doctissime egerit, non esse puto quare, scriniis ipsius compilatis, eadem re putide disputanda animos lectorum fatigem, cum, qui eius rei cognoscendae cupidus est, is ab illo viro longe doctissimo, multo diligentiorem, copiosioremque notitiam quam a me petere possit.

Aetas Iud qualis fi

λ) De Iur. Ciu. man. II. c

μ) In XXXII.

ν) Inscr class. VI,

ξ) Leg. V de mune honor.

ο) Obser XXI, 32.

π) ad l. c. ton.

ϱ) Lib. Obs. Iur. c

§. IX.

Atque sic quidem satis officio meo, causaeque meae susceptae feciſſe me, si non reipsa, voluntate certe et studio, finemque adeo imponere me posse huic commentationi putabam, cum me in eo, quod ingressus eram, commentandi quasi stadio retineret locus de Iudicibus Selectis, nobilissimus ille quidem ad disputandum et vtilissimus, sed idem etiam ad illustrandum difficillimus. Cuius quidem Disputationis difficultas vel ex eo intelligi potest, quod non modo inter eruditos recentiores, sed inter veteres ipsos non vna est, eademque de Iudicibus selectis sententia. Et σ) SALMASIVS quidem eo loco, quo agit de varii generis Iudicibus, mentionem facit Iudicum Selectorum, ita tamen, vt, quoniam alii iam de iis disputa-

De Iudic Selectis.

σ) de M Vsur. c. p. 40

Digitized by Google

disputarint, non esse putet, quare in disputatione, de his Iudicibus instituenda, orationem consumat. Haec est tota SALMASII de his iudicibus disputatio. Quod si quis considerauerit non erit GRAEVII, eiusque famae tam cupidus, vt ab oscitantiae cuiusdam suspicione liberare eum velit: Qui cum apud τ) CICERONEM mentionem Iudicum Selectorum fieri videret, eo nomine non operae pretium esse existimauit, vt, quales hi Iudices fuerint, doceret, quoniam SALMASIVS, eo, quo diximus loco, de iis egisset. Secure itaque lectores ad eum remittit. Sed hunc errorem caeteris summi viri in rem litterariam meritis condonandum putamus. Neque enim hoc ita diximus, vt de summis GRAEVII laudibus quibus magnopere fauemus, decerptum aliquid, detractumque vellemus, sed vt insigni aliquo documento ostenderemus, viros etiam longe doctissimos in interpretandis veteribus auctoribus versari saepe ita, vt in rebus leuissimis, et ad intelligendum facillimis longam orationem consumant, alias autem, quamuis difficiles ad intelligendum, tanquam satis cognitas sine vlla interpretatione adiecta relinquendas sibi esse, praetermittendasque putent. Ego quidem nobilissimam, eandemque difficillimam de Iudicibus Selectis disputationem non commodius me posse et felicius disceptare puto, quam ita, vt pro diuersa temporis ratione, vocis quoque SELECTVS in hac quidem re vsurpatae, diuersum significatum fuisse ostendam. Supra enim nos dicere meminimus, in lingua inprimis latina magnam esse eorum verborum copiam, quorum primus significatus cum tempore immutatus sit ita, vt plane amississe eum videantur: Quorum in numerum quemadmodum tunc diximus esse referendam vocem decuriae, ita hic admonemus, significatum vocis *Selectus*, de Iudicibus adhibitae, pro diuerso tempore ipsum quoque diuersum fuisse, quem nisi quis obseruauerit, non poterit intelligere, quid sibi veteres, quando de iis loquuntur, velint. Ego quidem in veterum lectione obseruasse mihi visus sum hoc, Iudices Selectos dici triplici sensu: quorum primus est hic, vt Iudices Selecti dicantur, qui post reiectionem, cum ab accusatore, tum a reo factam, et subsortitionem, in reiectorum Iudicum locum institutam, in Iudicum numero manserant, et quorum nomina inscripta libellis, (quos υ) ASCONIVS libellos sortitionis vocat) a Praetore obsignatis apud quaestorem primo deponebantur, deinde in albo publice proponebantur. Et hoc quidem sensu cepisse *Iudices Selectos*

in Cluent. c. 43.

Commentad Act. in Verr.

Oratio-

Digitized by Google

Orationum Ciceronianarum Enarratorem φ) ASCONIVM intellexi ex his ipsius verbis: *Moris erat, celebrata iudicum reiectione, et haberi in officio Praetoris, et in arca reponi nomina Iudicum* SELECTORVM. Et quibusdam versibus interiectis. *His perfectis*, inquit, *iurabant in leges iudices, vt obstricti religione iudicarent. Cum iurassent omnes praeter Praetorem ipsum, nomina ipsorum libellis, vt supra diximus, continebantur, ne pro iudicibus* SELECTIS, *vt fit in multitudine, aliqui suppositi corruptissime iudicarent.* Alter significatus, quem obseruauimus, est hic, vt Iudices selecti dicantur, qui ex vniuerso ordine, apud quem Iudicia erant, legebantur, et in decurias conscribebantur. Supra enim diximus, et rationibus, ni fallimur, satis luculentis confirmauimus, non omnes v. c. Senatores, si iudicia haberent, in iudicum numerum fuisse relatos, sed quendam eorum delectum a Praetore fuisse habitum. Qui igitur ex vniuerso ordine Senatorio a Praetore seligebantur, ii dicebantur Iudices selecti. Et haec Iudicum selectorum notio obuersari debet animis legentium haec χ) CICERONIS verba: *Praetores vrbanos iuratos debere optimum quemque inter selectos Iudices referre.* Quo quidem loco contendo selectos Iudices a CICERONE non alios dici, quam eos, qui ex eo ordine, cuius fidei iudicia erant commissa, a Praetore eligerentur, et in classes iudicum conscriberentur. In qua quidem interpretatione a virorum longe doctissimorum sententia recedere me intelligo. Nam praestantissimus ille ψ) TVRNEBVS in hoc CICERONIS loco eo sensu sumit, quo ASCONIVM Iudices selectos cepisse paullo ante diximus, adeo vt Iudices selectos nullos alios intelligendos esse velit vir doctus quam eos, qui in numero Iudicum, post reiectionem et subsortitionem factam, mansissent, et in iudicio sedissent. Huius summi viri interpretationi assensus tanquam calculum addunt ω) GRVTERVS, α) HARDVINVS, et β) SYLVIVS. Magni Viri, quorum vel nomen in eorum sententiam perducere me posset, nisi veritati plus quam auctoritati tribuendum putarem. Sed ne temere sententiam meam a tantorum virorum iudicio seiungere, et insolenter quodammodo disputare videar, id agendum mihi esse intelligo, vt rationibus, quantum possum, luculentissimis eam confirmem, lectoribusque, nulla cupiditate captis, probem. Iam primum non posse in hoc CICERONIS loco per selectos Iudices intelligi eos, quos Praetor in vnaquaque

φ) Comm tar. ad prim. in c. 6.

χ) in Cl tiana c.

ψ) Ad XXIX, 1

ω) ad Cl tianam c α) ad P Lib. XX 7. β) ad Cl 43.

Digitized by Google

quaestione fortiretur, et in quorum locum, reiectione et ab accusatore et a reo facta, alios subsortiretur, ex eo intelligitur, quod hoc ius sortiendi et subsortiendi iudices non solum Praetorum vrbanorum, de quibus CICERO hic loquitur, sed omnium Praetorum fuerit; quod cum ex multis aliis, tum ex hoc γ) ASCONII loco dilucide apparet. *Cum multi Iudices in Consilio cum Praetore suo iudicaturi, essent, qui quaesitor fuisset in causa publica, necesse fuerat, eos primum de decuria senatoria conscribi, cum Senatus iudicaret; deinde in vrnam mitti, vt de pluribus necessarius numerus sortito consici possit, tertio permitti accusatori et reo, vt ex illo numero reiiciant, quos putauerint sibi aut iniquos, aut ex aliqua re incommodos fore.* et paullo post, *reiectione celebrata, in eorum locum, qui reiecti fuerant, subsortiebatur Praetor alios, quibus ille legitimus Iudicum numerus compleretur.* Praetor igitur non solum vrbanus, sed omnis alius etiam, cui quaestio aliqua publica exercenda sorte obtigerat, nomina Iudicum selectorum, hoc est, vt ego capio, eorum, qui ab eius anni Praetore vrbano ad iudicia ex vniuerso senatu, si eo tempore iudicabat, erant delecti, horum igitur iudicum nomina coniiciebat in vrnam, ac sorte eum iudicum numerum educebat, quem lex finierat; quod cum fecerat et accusatori et reo potestatem dabat eorum iudicum reiiciendorum, a quorum iniquitate sibi esse timendum putabant. Quid? quod hoc ius sortiendi in quaestione publica iudices, etsi concedente Praetore, non semper Praetores, sed interdum ipsi etiam Iudices quaestionis habuerunt; quod quoniam supra nos satis confirmasse confidimus, non est, quare idem locis, putide adductis, confirmandum putemus. Et hoc primum est quod nos impedit, quo minus possimus sententiae doctissimorum subscribere qui in hoc CICERONIS loco per Iudices selectos intelligi volunt eos, qui post reiectionem et subsortitionem factam in quaestione aliqua sederint. Alterum vero quod nobis non concedit, vt horum virorum sententiae accedamus, est hoc, quod CICERO dicit, Praetores vrbanos optimum quemque inter selectos referre IVRATOS. Vel hoc verbum viros doctos docere potuisset, non posse hanc lectionem Iudicum, de qua CICERO ibi loquitur, intelligi de ea, quae fieret cum Iudices, in aliqua quaestione publica sententiam laturi, sortito ab eo praeside, cui ea quaestio obtigerat, aut interdum etiam a iudice quaestionis ex vrna educerentur. Praetores enim

Commentar. ad Act. in Verr. 5.

Digitized by Google

enim cuiuscunque quaestionis, omnia, quae ad instituendum iudicium pertinuerint, non iuratos fecisse, ex his δ) CICERONIS verbis dilucidissime intelligi potest. *Defessa ac refrigerata accusatione, rem integram ad M. Metellum praetorem esse venturam,* (sperat Verres) *Quem ego hominem, si eius fidei essem diffisus, iudicem non retinuissem. Nunc tamen eo animo sum, vt eo Iudice, quam Praetore hanc rem transigi malim; et iurato suam, quam iniurato aliorum tabellas committere.* Ad quem locum ASCONIVS commentatur haec: *Cum Iudex sit Metellus, tabellam iudiciariam iuratus accipiet: cum Praetor fuerit, et non iurabit, quia non est moris, et in potestate habebit tabellas omnium Iudicum.* Sed satis de hoc CICERONIS loco disputasse nos, satisque sententiam nostram confirmasse arbitramur, qua per Iudices selectos nullos alios esse dicebamus intelligendos Iudices, quam eos, qui ex ordine vniuerso, siue Senatorio, siue Equestri, a Praetore vrbano fuerint electi, et in decurias descripti. Eodem sensu sumsit vocabulum *delectus* de Iudicibus, adeo vt in alio CICERONIS loco, mox adducendo, Iudices delecti nulli sint alii, quam quos in eo loco, de quo huc vsque disputauimus, selectos iudices nominauit. Sed locum ipsum, qualis sit, videamus. ε) *Nos neque ex delectis iudicibus sed ex omni populo, neque editos ad reiiciendum, sed ab accusatore constitutos iudices ita feremus, vt neminem reiiciamus.* In quo quidem loco quis est, quin ipse intelligat, Iudices delectos, quoniam opponantur iudicibus ex vniuerso populo sumtis, dici eos, qui ex certo quodam ordine siue Senatorio, siue equestri, ad iudicandi munus sint electi, et in decurias descripti? Neque est quod quis existimet, delectos Iudices hoc loco vocari eos, qui post reiectionem et subsortitionem in iudicio sederint: Quis enim sensus foret horum verborum: *Nos neque ex delectis iudicibus*, h. e. ex iis, qui post reiectionem et subsortitionem in iudicio sederint, *iudices ita feremus*, vt neminem reiiciamus? quid attineret de reiectione iudicum cogitare, inter quos iam facta erat reiectio, et qui post reiectionem relicti in iudicum numero fuerant? Maneat igitur certum hoc, quod ante diximus, per delectos, siue, vt alio loco CICERO nominat, selectos iudices non alios esse, quam eos intelligendos, qui a Praetore vrbano ex vniuerso quodam ordine fuerint electi, et in Classes Iudicum relati. Alio etiam sensu dicuntur Iudices selecti ab eodem ζ) CICERONE, sed id fit eo loco,

δ) Act. p in Verr.

ε) In Pla na c. 17

ζ) Lib. Verr. c.

Digitized by Google

quo non de Romanorum, ſed prouincialium iudicibus loquitur: *Quod ciuis Romanus a Siculo petit, Siculus Iudex datur, quod Siculus a ciue Romano, ciuis Romanus datur, caeterarum rerum ſelecti iudices ciuium Romanorum ex conuentu proponi ſolent.* In quo loco, quoniam non agitur de iudiciis Romae, ſed in prouincia habitis, vnumquemque ipſum intelligere puto, ſelectos Iudices, non eo, quo paullo ante intelligendos eſſe diximus, ſenſu capi, ſed indicari tantum eos iudices, qui ex omnibus ciuibus Romanis, in conuentu aliquo Siciliae commorantibus, eligerentur; quamobrem iidem iudices, qui hic ſelecti vocantur, paullo poſt ab eodem CICERONE electi dicuntur: Sed hoc ſelectorum iudicum genere hic non vtamur, ſed totum id circumſcriptum ſit ex hac noſtra diſputatione, penitusque excluſum. Neque eorum Iudicum mentionem hic feciſſem, niſi cauendum eſſe lectoribus, non ſatis cautis, putaſſem, ne, quod ſummo illi *n*) TVRNEBO accidiſſe miror, imponi ſibi hoc CICERONIS loco paterentur, hosque iudices ſelectos, ex ciuium Romanorum conuentu propoſitos, confunderent cum Iudicibus ſelectis iis, quorum CICERONEM duobus locis, ſupra adductis, mentionem facere indicauimus. Alter igitur Iudicum ſelectorum ſignificatus erat hic, quo ii iudices dicebantur ſelecti, qui ex vniuerſo ordine, apud quem iudicia erant, eligebantur a Praetore vrbano, et in decurias ſ. Claſſes iudicum conſcribebantur; qui iudices dicti ſunt ſelecti eam ob cauſam, quia ex vniuerſo ordine, penes quem erant iudicia, digni ſunt habiti a Praetore, qui prae caeteris ſeligerentur, et in numerum iudicum referrentur. Manſit hic Iudicum ſelectorum ſignificatus vsque ad tempora Imperatorum, ſub quibus, quemadmodum ipſarum decuriarum, ita etiam Iudicum ſelectorum ſignificatus inſignis quaedam eſt facta mutatio. Etſi autem ego non is ſum, qui poſſit certum illud tempus conſtituere, quo hic ſelectorum Iudicum ſignificatus eſt immutatus, tamen eius mutationem iam ante PLINII tempora fuiſſe factam, ex ipſius verbis paullo poſt adducendis confirmaturos nos eſſe confidimus. Significatus autem immutatus eſt ita, vt cum antea dicerentur Iudices ſelecti qui ex vniuerſo ordine ad iudicandum a Praetore Vrbano ſeligebantur, atque adeo vocabulum *ſelectus*, de iudicibus vſurpatum, eſſet nomen ſortis, ſub Imperatoribus factum ſit nomen cuiusdam ordinis. Selecti enim iudices tunc temporis peculiaris quidam erat ordo hominum, muneri iudicandi

luerſ. c. 16.

Digitized by Google

iudicandi obeundo deſtinatorum. Sed adducendus eſt ipſe PLINII locus, non ſolum ob cauſam eam, quia eſt in hanc rem claſſicus, ſed etiam, quia aliquoties eum ſupra laudauimus, illuſtraturosque nos eſſe, pro ingenii noſtri viribus, promiſimus. ϑ) *Decuriae quoque ipſae*, inquit, *pluribus diſcretae nominibus fuere, Tribunorum aeris, et ſelectorum, et Iudicum.* Iam ſupra nos dicere meminimus, per has tres Iudicum decurias non alias a PLINIO hic intelligi, quam eas, de quibus antea diſputauerimus; quarum prima Senatorum erat, Equitum altera, Tribunorum aerarii tertia; quod quoniam intelligimus non omnes facile nobis eſſe daturos, officii noſtri eſſe putamus vt confirmemus. Cum autem in his tribus Iudicum Decuriis, a PLINIO commemoratis, diſerte fiat mentio Tribunorum aerarii, non eſt quod de iis diſputandum putemus. In eo autem concedendo multos difficiles me eſſe habiturum, perpugnacesque intelligo, per *Selectos*, iudices ex ordine Senatorio, per *Iudices* autem, iudices ex equeſtri ordine electos in hoc Pliniano loco intelligi. Sed non dubito, quin omnes, ante captis opinionibus non impediti, auditis meis rationibus, ſententiae meae ſubſcribendum putent. Et per *Iudices* quidem in hoc PLINII loco intelligi iudices, ex equeſtri ordine conſcriptos, ſiue alteram Iudicum decuriam, ipſius PLINII auctoritate confirmaturum me eſſe puto. De qua re paullo ante ita ſcribit: *Diuo Auguſto decurias ordinante, maior pars Iudicum in ferreo annulo fuit: iique non Equites, ſed Iudices vocabantur. Equitum nomen ſubſiſtebat in turmis equorum publicorum.* Quibus verbis quid clarius doceri poteſt quam hoc, Auguſti tempore, homines ex equeſtri ordine ortos, et in Iudicum numerum relatos, non Equites, ſed Iudices fuiſſe appellatos. Iudicum autem nomine Equites a Senatu fuiſſe diſcretos inſtituto Grachorum idem PLINIVS docet his verbis: *Iudicum appellatione ſeparari eum ordinem, primi omnium inſtituere Grachi diſcordi popularitate in contumeliam Senatus.* Cum igitur oſtenderimus PLINIVM per decuriam Tribunorum aerarii, et Iudicum, intelligere nullas alias quam illas duas decurias Iudicum, quorum vna, libera republica, decuria Tribunorum aerarii, altera Equitum dicebatur, non facile quemquam dubitaturum eſſe putem, quin per *ſelectos* in hoc PLINII loco nulli alii ſint intelligendi, quam Iudices ex ordine ſenatorio conſcripti, quae dicebatur republ. libera Decuria Senatoria, ſeu decuria Iudicum prima. Cauſa

ϑ) L. XX 7.

Digitized by Google

autem, quare tempore Augusti Iudices, ex ordine senatorio delecti, fuerint vocati *selecti*, sine dubio fuit haec, quia eo tempore, quo selectorum Iudicum nomen, eo sensu sumptum, quo paullo ante in duobus CICERONIS locis occurrere diximus, in Republ. Romana exortum est, iudices tantum ex ordine senatorio sumebantur. Supra enim ostendimus, ab ipsa harum decuriarum origine ex nullo alio fuisse ordine quam Senatorio Iudices a Praetore sumptos, eosque, in decurias descriptos, dictos fuisse Iudices selectos. Alio loco a nobis dictum est, quartam decuriam ab Augusto fuisse adiectam, ex inferiori censu, quae Ducenariorum vocaretur. Quartae huius decuriae mentionem facit idem PLINIVS, ita tamen, vt eius nomen immutatum fuisse appareat. *Praeter hos* (Iudices scilicet, ex Tribunis aerarii, Senatoribus, et Equitibus electos) *etiamnum Nongenti vocabantur ex omnibus selecti ad custodiendas cistas suffragiorum in Comitiis.* Hic non est dubium, quin PLINIVS per Iudices, Nongentos vocatos, intelligat illam quartam decuriam Iudicum, Augusti tempore Ducenariorum cognomine insignitam, quod intelligitur ex eo quod cum antea trium decuriarum mentionem fecerit, paullo post quintam adiectam fuisse dicat. Quartae autem decuriae iudices, Nongentorum cognomen ex numero accepisse videntur. Hic vero disceptanda est haec quaestio, vnde hi Nongenti fuerint electi? Et HARDVINO quidem animus inclinat eo, vt putet, quartam hanc Iudicum decuriam conscriptam fuisse ex illis tribus, paullo ante a PLINIO commemoratis, qui etiam hanc ipsam causam putat, quare alii in hac Nongentorum decuria selectos se, alii, Iudices appellarint. Sed ego quidem adduci nullo modo possum, vt sententiae ipsius subscribendum putem. Cum enim constet, in quartam decuriam fuisse conscriptos eos tantum, qui ducena sestertia possiderent, non video, qua ratione hi iudices ducenarii potuerint ex illis tribus, paullo ante a PLINIO nominatis, eligi, in quas ii tantum sint conscripti, quorum census ducena sestertia multum excederet. Quae res dilucide ex SVETONII loco iam adducto apparet, qui docet, Augustum quartam fecisse Iudicum classem ex inferiore censu h. e. eorum, qui non tam magnum censum haberent, vt possent vni ex illis tribus decuriae adscribi. Neque est quod HARDVINVS putet, sententiae se suae confirmandae auctoritatem inuenire in his PLINII verbis: *Diuisus hic quoque ordo* (*Nongentorum*

Digitized by Google

torum Iudicum) *erat superba vsurpatione nominum, cum alius se Nongentum, alius Selectum, alius Tribunum appellaret.* Quid enim impedit, quo minus dicamus, quosdam quartae decuriae Iudices, inani quadam superbia infatos, arrogasse sibi haec cognomina, idque fecisse propterea, ne tribus illis decuriis dignitate cedere viderentur. Nam tres illae decuriae non est dubium quin Augusti tempore conscriptae fuerint ita, vt in vnaquaque iudices cum ex senatorio ordine, alio nomine *selecti* vocati, tum ex equestri ordine, *Iudices* dicti, tum etiam *Tribuni aerarii* fuerint. Hoc quartae decuriae Iudices, in vniuersum omnes Nongenti dicti, imitati videntur, ita vt alii Selectos, alii Tribunos maluerint se, quam Nongentos dici; alii autem, vana illa gloriola non capti, Nongentorum cognomine contenti fuerunt. Itaque verba illa PLINII, *Nongenti vocabantur ex omnibus selecti*, non sunt capienda ita, vti HARDVINVS putauit, quasi hi Nongenti ex omnibus illis tribus decuriis fuerint electi, sed verba *ex omnibus* indicant tantum hoc, quartae decuriae Iudices, ex vniuerso populo potuisse legi. In quintam denique decuriam, a Caio Principe factam, conscripti primum sunt omnes ii Equites, quibus ingenuis ipsis, patribus auisque paternis sestertia CCCC census fuerat; postea vero alii etiam, quin ipsi seruitute liberati, dignitateque ornati in eam adspirarunt. In quam rem PLINII verba sunt haec: *Postea gregatim insigne id appeti coeptum. Propterque haec discrimina Caius Princeps quintam adiecit, tantumque natum est fastus, vt quae sub Augusto impleri non poterant decuriae, non capiant eum ordinem, passimque ad ornamenta ea etiam seruitute liberati transiliant: quod antea nunquam erat factum, quoniam in ferreo annulo equites iudicesque intelligebantur.* Et huius quintae decuriae non est dubium, quin nulla alia, quam quartae decuriae, fuerit ratio. Quemadmodum enim Iudices, decuriae quartae adscriptos, vario cognomine a se inuicem fuisse discretos diximus, adeo vt alius eorum Nongentum se, alius Selectum, alius denique Tribunum aerarii appellaret, ita etiam quintae decuriae iudices eodem cognominis discrimine distincti a se inuicem fuisse videntur; in

*) Inscriptionibus certe saepe dicitur hic vel ille fuisse Iudex selectus ex V Decuria, et Iudex inter Selectos ex quinta Decuria. Cum autem in quintam decuriam praecipue Equites sint electi, quibus a Caio Principe census erat praefinitus, et inter eos fuerint qui selecti iudices

*) Reinesii tag. Inscri Class. VI. et 113.

Digitized by Google

b. III. dices sint dicti, non est dubium quin eo respexerit κ) SENECA
e benef. cum scripsit haec: *Vbi id, de quo sola sapientia decernit, in controuersiam incidit, non potest ad hoc iudex sumi ex turba selectorum, quem Census in album, et equestris haereditas misit*; nisi velimus dicere, SENECAM eo loco Iudicis selecti nomen pro quocunque iudice, iudicandi muneri destinato, atque adeo in decuriam Iudicum con-
Lib. I. scripto, sumpsisse; quod feciſſe puto λ) HORATIVM cum scri-
m. IV. beret:
123.

Vnum ex iudicibus selectis obiiciebat.

Lib. II. Et μ) OVIDIVM eo loco quo queritur fata sua:
131.

Nec mea decreto damnasti facta Senatus,
Nec mea Selecto Iudice iussa fuga est.

criptt. Caeterum quod ν) REINESIVS scribit cum Romae, tum per pro-
VI. 26. uincias in municipiis et Coloniis tres republica libera decurias Iudicum fuisse, in eo concedendo non prius facilem me, assentientemque sibi habebit, quam eius sententiam graui aliquo Veterum testimonio confirmatam videro. Illud quidem non ego is sum, qui negare audeat, temporibus Imperatorum quosdam ex prouincialibus in vnam aliquam harum quinque decuriarum Iudicum fuisse conscriptos, quod
scriptt. et Inscriptio quaedam, a ξ) REINESIO exhibita et explicata, in-
VI. 113. nuere videtur, et ο) PLINII haec verba diserte dicunt: *vix sin-*
XXXIII. *gula millia in decuriis inuenta sunt*, tempore Augusti, *nondum prouinciis ad hoc munus admissis*; an vero is honos republ. libera prouincialibus habitus fuerit, quod Vir longe litteratissimus existimat, id in summam dubitationem adduci potest. Et haec quidem sunt, quae de Iudicibus selectis, et de omni decuriarum Iudicum ratione dicenda videbantur; quae tum demum omnino se mihi probabunt, si Viris iis, qui in hoc doctrinarum genere diutius sunt, feliciusque versati, non displicuisse intellexero. Quae felicitas si mihi obtigerit, non meae me operae, in elaboranda hac commentatione collocatae, poenitebit, sed vberrimos dulcissimosque eius fructus cepisse me existimabo.

Digitized by Google

DE

IVDICVM ROMANORVM DECVRIIS

AVCTORITATE

AMPLISSIMI ORDINIS PHILOSOPHICI

A. D. II. SEPTEMB. CIↃ IↃCCXLIIII.

DISPVTABVNT

IO. TOBIAS KREBS A. M.

ET

CHR. FRIDERICVS HVBLERVS

OELSN. VARISC.

S. S. THEOL. STVD.

LIPSIAE

EX OFFICINA LANGENHEMIANA.

Digitized by Google

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

Digitized by Google

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

Digitized by Google

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

Digitized by Google

Bayerische
Staatsbibliothek